

Medvigy Mihály Sch.P.
Erkölcstani jegyzetek

Medvigy Mihály Sch.P.

Erkölcstani jegyzetek

ÚjÉrber

Nihil obstat.

Strigonii 29 septembris 2006
Dr. Andreas Gaál
ensor deputatus

Imprimatur
Budapestini 30 septembris 2006

✠ Petrus Card. Erdő
archiepiscopus
Strigoniensis-Budapestinensis

© Új Ember Kiadó, Budapest, 2007

TARTALOM

Előszó	7
1. Mi az erkölcs? – Vallás és erkölcs – Világnézet és erkölcs	9
2. Az erkölcsstan részei	11
3. Útjelzőink: a törvény.	12
4. Iránytűnk a lelkiismeret.	14
5. A szabad akarat és következményei	16
6. Erőtartalékaink: az erények.	18
7. A bűn fajtái	20
8. Küzdelem a bűn ellen	22
9. A keresztény tökéletesség erkölcsstana.	25
10. A kötelességek erkölcsstanának áttekintése	27
11. Az irányító hit	29
12. Az éltető remény	31
13. A boldogító szeretet	32
14. Az imádság	33
15. Az imádság ellentéte.	35
16. Az istentisztelet rendkívüli módjai	37
17. Az ünnepek megszentelése.	38
18. A babona	41
19. Testi életünk erkölcsstana	44
20. Felebarátaink testi élete.	47
21. Az anyagi javak létviszonyai.	50

22. Tulajdonszerzés – Munka – Alamizsna	52
23. Mások tulajdonának tiszteletben tartása	54
24. A fajfenntartás keresztény szemlélete	56
25. Veszélyek és áldások	58
26. A tiszta élet lehetősége és eszközei	60
27. A szűkebb családi közösség	62
28. A munkaadó kötelességei	64
29. Az igazságos munkabér	65
30. A nemzet és az Egyház	67
31. A becsület erkölcstana	70
32. A bizalom erkölcstana	72
33. Lelkünk legfőbb java: Isten kegyelme	74
34. Szakképzettség és műveltség	76
35. A szent idők és a bűnbánati fegyelem	78
Néhány újabb tanítóhivatali dokumentum erkölcsi kérdésekről	81

ELŐSZÓ

A budapesti városmisszió előkészítéseként, de a városi, községi és plébániai missziók használatára is örömmel nyújtom át a hívő katolikus olvasóknak és minden érdeklődőnek dr. Medvigy Mihály piarista atya rövid erkölcsstanát. Miközben bonyolult világunk ezer részletkérdésére kívánjuk megadni a hitelesen keresztény erkölcsi választ, egyre inkább érezzük, hogy nagy szükségünk van rövid, közérthető összefoglalásokra, amelyek biztos képet adnak a Katolikus Egyház erkölcsi tanításának egészéről. Ez a tanítás pedig – bár új és új esetekre is válaszolnia kell az idők során – alapvetően egyetlen szerves hagyományt alkot, mely a Biblia korából, kiváltképpen pedig Jézus Krisztus személyétől ered. Az Egyház közössége őrzi az Ó- és Újszövetség kinyilatkoztatását, s annak fényében értelmezi a természetes erkölcsiség követelményeit is. Ebben a közösségben nem pusztán az elméleti tanítás, hanem az eleven példa útján is fennmarad annak az életmódnak az eszménye és gyakorlata, amely Isten szándéka szerint való, és az embert igazán a boldogságra vezeti.

Medvigy Mihály tanár úr évtizedeken át tanította a hittant a budapesti Piarista Gimnáziumban. Elsősorban az erkölcsstan oktatása volt a feladata. Hajdani iskolatársaim gyakran mondogatták 30–40 év után, hogy ebben vagy abban a kérdésben a legjobb eligazítást mégiscsak Medvigy tanár úr jegyzete adta. Sokan bőségesen tudtuk idézni szó szerint is világos meghatározásait. Voltak közöttünk többen is, akiknek konfliktusok, törések tarkították az életét. Néhány társunknak a házassága ment tönkre. Még olyan is akadt, aki börtönt viselt, de arról soha nem hallottam ellenvéleményt, hogy „Medvigy tanár úrnak igaza volt”. Vagyis évtizedek után egyre inkább elismertük: a Katolikus Egyház erkölcsi tanítása abban a világos formájában, ahogyan Medvigy Mihály atyától hallottuk, valóban az életünk biztos alapja lehet.

Medvigy tanár úr módszere egyszerű és átgondolt volt, pedagógiaiailag is kiemelkedő. Olyan, ami a legnagyobb piarista

tanáregyéniségeket jellemezte. Teljességgel tudatában volt annak, hogy a kereszténység kinyilatkoztatásra épülő vallás, ezért pusztán emberi tapasztalatokból és véleményekből annak hitbeli és erkölcsi tanítását nem lehet felépíteni. Hanem figyelni kell a hiteles tradíció tiszta forrásaira, *meg kell tanulni* az Egyház hitét, és azután kell és lehet szembesítenünk azt mindennapjaink tapasztalatával és kérdéseivel. A tanár úr tehát minden hittanóra elején lediktált egy körülbelül másfél oldal terjedelmű szöveget. Ezt őriztük meg mindannyian „erkölcstani munkafüzetünkben”. Ezután lehetőség volt kérdésekre, szellemes példákra, történelmi utalásokra, esetek tanulmányozására, sőt néha – kényesebb témákban – írásbeli kérdések névtelen benyújtására is. A jelen kiadvány ennek az erkölcstani jegyzetnek azt a formáját tartalmazza, amelyet a tanár úr az 1967/68-as tanévben, tehát már a II. vatikáni zsinat figyelembevételével adott elő. Gyakran meglepődve tapasztalom, hogy egy-egy részlete ma frissebb és aktuálisabb, mint tíz vagy húsz évvel ezelőtt. A szentírási hivatkozások jelzésének a füzetben található, régi módja helyett a Szent István Társulat kiadásában megjelent Biblia hivatkozási rendszerét alkalmaztuk. Néhány helyen, ahol konkrét egyházfegyelmi kérdésekben a katolikus egyházjog szabályai módosultak, vagy a tanítóhivatal valamilyen részletet pontosabban megvilágított, ezt vagy a szöveg kiigazításával, vagy lábjegyzet formájában jeleztük.

Itt mondok köszönetet a Piarista Rend Magyarországi Tartományának a közlés szíves engedélyezéséért.

Adja Isten, hogy ez a rövid katolikus erkölcstan hiteles hozzájárulás legyen Egyházunk missziós szolgálatához és egész népünk lelki megújulásához.

Budapest, 2006. augusztus 27-én,
Kalazanci Szent József ünnepén

✠ Erdő Péter
bíboros, prímás, érsek

1.

MI AZ ERKÖLCS? – VALLÁS ÉS ERKÖLCS – VILÁGNÉZET ÉS ERKÖLCS

- I. Az emberi életnek két fő ága van:** az értelemi *megismerés* és az akarati *cselekvés*. Mindkettő lehet *helyes* vagy *helytelen*.

Megismerésünk akkor helyes, ha eleget tesz az *igazságnak*. Cselekvésünk akkor helyes, ha eleget tesz az *erkölcsnek*.

Az igazság abban áll, hogy megismerésünk *megfelel a valóságos viszonyoknak*; az erkölcs abban áll, hogy cselekvésünk *megfelel a valóságos viszonyoknak*.

Valóságos viszonyok (=létviszonyok): a dolgok *mivolta*, létfontosságú *összefüggései* és természet adta *rendeltetése*.

- II. Vallás és erkölcs szorosan összefügg**, mert Isten beletartozik a valóságos viszonyokba, sőt Istentől való függésünk a *legfontosabb létviszony*.

A létviszonyok a Teremtő akaratából állnak fenn. Aki tehát erkölcstelenül cselekszik a létviszonyok ellen, az egyúttal *bűnt is* követ el Isten akarata ellen.

Akik *vallás nélküli erkölcsről* beszélnek, azok is legfontosabbnak tartanak valamit: a pénzszerzést, az élvezetet, a sikert, a hazát, a szabadságot, a haladást, a közjólétet, vagy egy faj uralmát, stb. – Tulajdonképpen az *embert* állítják Isten helyébe (=pótvallást).

- III. Erkölcs és világnézet is összefügg**, hiszen világnézetünk tartalmazza a legfontosabb létviszonyok ismeretét. Kétféle helyes világnézetünk van. Józan eszünkre támaszkodik a természetes világnézet: ezen alapszik a *természetes*

erkölcs. A kinyilatkoztatásra támaszkodik a keresztény világnézet: ezen alapszik a *természetfeletti erkölcs.*

E kétféle erkölcs nem áll ellentétben egymással, sőt a természetfeletti erkölcs *ráépül* a természetesre és *tökéletesíti.*

IV. A keresztény világnézet különösen *négy fontos létviszonyt* hangsúlyoz:

1. *Az ember teremtmény:* tehát nemcsak önmagáé, hanem mindenestül *Istené.* – Testünket is csak Isten akarata szerint használhatjuk (ezért bűn például az öngyilkosság).
2. *Az ember személy:* tehát nemcsak a társadalomé, mint az állati „társadalmak” tagjai (a hangyák, méhek). Minden embernek önálló *örök rendeltetése* van. – Az emberi társadalom pedig arra való, hogy tagjai emberhez méltó életet élhessenek és elérhessék örök céljukat. Ez a tanítás a keresztény *perszonalizmus.*
3. *Az ember közösség tagja:* nélküle nem is képes az emberi életre. – Az egyén tehát nem egymagában nézve mértéke a helyes cselekvésnek (a társadalom áldozatokat is elvárhat tőle).
4. Isten az embert a *természetfölötti rendbe emelte:* örök célunk a boldogító istenlátás. Ez meghaladja természetes erőinket. – Célunk elérése érdekében tehát *természetfölötti eszközöket* is használnunk kell (a hitet, a kinyilatkoztatást, Isten kegyelmét, az Egyházat és a szentségeket).

2.

AZ ERKÖLCSTAN RÉSZEI

I. Az erkölctannak három fő része van:

1. Az *elvek erkölctana* tárgyalja az erkölcsös cselekvés (=a jótett és a bűn) előfeltételeit.

Ilyen előfeltételek: kötelességünk *ismerete* és a teljesítéséhez szükséges *erő*.

2. A *kötelességek erkölctana* előadja Isten parancsait, amelyeket *feltétlenül* meg kell tartanunk.

Kötelességeink vannak Isten iránt, önmagunk iránt, egyes embertársaink és az egész társadalom iránt.

3. A *tökéletesség erkölctana* beszél az „evangéliumi tanácsokról”, amelyeket önként vállalhatunk, hogy Jézushoz hasonlóbbá legyünk.

II. Az erkölctan segédtudománya, az aszketika előadja azokat a *gyakorlatokat*, amelyek végzésével a jóra mindig készen állhatunk, sőt a jóban haladhatunk is.

Az *aszkezis* görög szó, és erkölcsi edzést jelent. Gyakorlati például az elmélkedés, a lelkiismeret-vizsgálat, az önmegtagadás stb.

3.

ÚTJELZŐNK A TÖRVÉNY

I. Az erkölcsi törvény kétféle:

1. *Természetes törvény*: „szívünkbe” van írva. A létviszonyokból ésszel rájöhethetünk.
2. *Tételes törvény*: törvénykönyvbe van írva (paragrafus). Ez kétféle lehet: vagy *isteni* (=kinyilatkoztatott) törvény, vagy *emberi* törvény (akár egyházi, akár állami).

Isten tulajdona vagyunk. Ember tehát csak akkor rendelkezhet embertársával, ha *Istentől hatalmat* kapott erre; és csak abban rendelkezhet, *amire* a hatalmat kapta. – Az Egyház hatalmat kapott Jézustól, hogy az embereket az örök életre vezesse (Jn 21,15–17). Az államnak hatalma van a Teremtőtől a *közjó* szolgálatára (Róm 13,1–7).

II. A törvénynek kötelező ereje van.

1. *Kiket kötelez* a törvény? A törvény csak azokra az *alattvalókra* vonatkozik, *akikre* hozták.
 - a) A természetes törvény kötelez *minden embert*.
 - b) A kinyilatkoztatott törvény kötelezi azokat, akik már *tudnak róla*.
 - c) Az egyházi törvény csak a *megkeresztelteket* kötelezi¹, és csakis 7. évük betöltésétől fogva. (A hústilalmi törvény csak a 14. év betöltésétől érvényes.)

1 Sőt közülük is – az 1983-as Egyházi Törvénykönyv 11. kánonja szerint – „azokat kötelezik, akiket a Katolikus Egyházban kereszteltek meg, vagy oda felvettek, és eszköz elégséges használatával rendelkeznek, továbbá, ha csak a jog kifejezetten másként nem rendelkezik, hetedik életévüket betöltötték”.

- d) A különleges helyi törvények csak *helyben* köteleznek és csakis az *odavalósiakat*. Az utasok előnye, hogy őket csak az *általános* törvények kötelezik.
2. Mikor *nem kötelez* a törvény?
- a) Ha a törvény *bűnt parancsol*, ilyenkor a törvény semmis.
 - b) Ha a törvény *megszűnt*, akár mert *visszavonták*, akár mert megszegését *elnézi* a törvényhozó.
 - c) Ha *felmentést* kaptunk a törvényhozótól vagy megbízottjától (diszpenzáció).
 - d) Ha *lehetetlen* megtartani.
 - e) Ha megtartása által *súlyos kár* esnék: az életünkben, vagyonunkban vagy becsületünkben.
3. De *életünk árán is*:
- a) Meg kell tartanunk a *tiltó* természetes törvényt („Ne káromkodj!”, „Ne paráználkodj!” stb.).
 - b) Kerülnünk kell a nyílt vagy a burkolt *hittagadást*.
 - c) Meg kell akadályoznunk embertársunk *kárhozatát* vagy a nagy *tömegszerencsétlenségeket*.

4.

IRÁNYTÚNK A LELKIISMERET

I. Van tettet megelőző és követő lelkiismeret.

Csakis a megelőzőtől függ, hogy cselekedetünk *bűn volt-e*. A tettet követő lelkiismeret vagy jutalmaz vagy büntet (lelkifurdalás).

Az emberi élet két fő szabálya:

1. Ha lelkiismeretünk *biztos*, mindig követnünk kell.
2. *Kétes lelkiismerettel* sohasem szabad cselekednünk.

Szent Pál tanítja: „Mindaz, ami nem meggyőződésből történik, az bűn.” (Róm 14,23)

II. Módszerek kétség esetén biztos lelkiismeret szerzésére:

1. *Tudakozó módszer*: szakemberekhez, szakkönyvekhez, lelkiatyához fordulunk. (Sajnos nem mindig áll rendelkezésünkre.)
2. *Biztonsági módszer* (tutorizmus): a kétes kötelesség *mellett* mindig dönthetünk.
Ámde ez a módszer csak akkor kötelező, ha élet vagy halál, üdvösség vagy kárhozat forog kockán. például „Meg vagyok-e keresztelve törvényesen?” „Vadászaton szabad-e a bozótba löni?”
3. *Valószínűségi módszer* (probabilizmus): dönthetek a kétes kötelesség *ellen* is, ha valószínű, hogy nem áll fenn. Például megáldozhatom, ha van *komoly valószínűsége*, hogy már egy órája tartom a szentségi böjtöt.
4. *Elsőbbégi módszer*: ütköző kötelességek közül a fontosabbat teljesítjük. Előbbre való az üdvösség, mint az egész világ, előbbre a lélek java, mint a test egészsége; előbbre a közjó, mint a magánérdek; előbb a tartozás,

aztán az alamizsna; előbb a hitves, mint a szülő; előbb a hozzánk tartozók, aztán az idegenek.

III. A lelkiismeret nevelése

1. A lelkiismeret *betegségeit* úgy gyógyítjuk, hogy állandó lelkiatyát választunk, és feltétlenül engedelmeskedünk neki. – A lelkiismeretnek ugyanis *kétféle betegsége* lehet.
 - a) *Aggályosság*: ott is bűntől rettegni, ahol nincsen.
 - b) *Lazaság*: lelkiismeretünk szavát szokásszerűen semmibe venni.
2. Az *egészséges lelkiismeretet* is nevelnünk kell, hogy *érzékeny* legyen, mint a jó mérleg. – Így neveljük:
 - a) Naponként megvizsgáljuk.
 - b) Isten törvényeit jól megtanuljuk: az erkölcsstanból, a „lelki” tükörből.
 - c) Lelkiismeretünk szavát csekély dolgokban is *csűrész-csavarás nélkül* követjük.

5.

A SZABAD AKARAT ÉS KÖVETKEZMÉNYEI

Tapasztalatból magunk is rájöhethetünk, hogy időnként mi döntünk tetteinkről. De a kinyilatkoztatás is dicséri azt, aki „vétkezhetett volna, de nem vétkezett; gonoszat tehetett volna, de nem tett”. (Sir 31,10) – A szabad akarat *következményei*:

I. A felelősség

1. Felelősek vagyunk *tetteinkért*, amelyeket szabadon akarunk.
2. Felelősek vagyunk a *következményekért* is, amelyeket szabad tetteinknél *előre láthatunk*.
Ámde amit nem készakarva okoztunk és előre sem láthattunk, azért nem vagyunk felelősek (például tűzkárnál).
3. Csökkenti a felelősséget:
 - a) *Tudatlanság* vagy *öntudatlanság* (de csak ha nem magunk tehetünk róla).
 - b) *Heves vágy* vagy *szenvedély* (de csak ha nem magunk gerjesztettük).
 - c) *A megszokás* hatalma (de csak ha küzdünk is ellene).
 - d) *Végül a megfélemlítés*, de ez sohasem szünteti meg egészen, így halálos bűn is lehet, amit valaki félelmében tesz (például a hittagadás).

II. Tetteink erkölcsi jellege (=jótett vagy bűn)

A szabad cselekedet csak akkor jó, ha *minden szempontból* jó, vagyis ha jó a *tárgya*, jó a *szándéka*, jók a *körülményei*; tehát ha mind megfelelnek a létviszonyoknak és kedvesek Isten előtt.

1. *A jó szándék* a jó tárgyú cselekvést még jobbá teszi, a közömbös tárgyú cselekvést (például alvást, evést) jóvá teszi, ámde a rossz tárgyú cselekvést sohasem teszi jóvá.

A jó cél nem szentesíti a bűnös eszközt. Szent Pál kérdezi: „Tegyük-e rosszat, hogy jó származzék belőle? Némelyek rágalmaznak bennünket, azt állítva, hogy mi ilyesmit mondunk.” (Róm 3,8)

2. A körülmények folytán ugyanaz a cselekedet egyszerre több bűn is lehet.

Például: templomrablás = károkozás + szentségtörés.

3. A jó szándéknak *fokozatai* is vannak: Isten iránti szeretetből, hálából, kötelességtudatból, ésszerűségből, jutalomért, büntetéstől való félelemből cselekedni.

„Istenem, ma mindent érted akarok tenni vagy elszenvedni” – így egész napunk cselekvéssel kifejezett *imádsággá* lesz, sőt a megszentelő kegyelem állapotában még örök *érdemszerzéssé* is válhat.

6.

ERŐTARTALÉKAINK AZ ERÉNYEK

I. Eredetük szerint kétfélék:

1. Az úgynevezett *természetes erény* nem egyéb, mint jó szokás. Erőt és könnyebbséget ad jó cselekedeteinkhez.
Kifejlődik, ha ugyanazt a jótettet gyakrabban ismétljük (=szerzett erény).
2. Szerzett erényeink örök értéket nyernek a *természetfeletti erényektől*, mint az erőteljes vad tő a nemes oltóágtól.
Ezeket a megszentelő kegyelemmel együtt kapjuk (=belénk öntött erények).

II. Irányulás szerint kétfélék:

1. *Istenes erények*, ha Isten a tárgyuk és az indítékuk is. Ilyenek a hit, a remény és a szeretet. (Például szeretem Istent, mert ő a legméltóbb a szeretetemre).
2. *Erkölcsei erények*, ha a tárgyuk vagy az indítékuk nem Isten. Visszavezethetők a *négy sarkalatos erényre*:
 - a) *Okosság*: felismerni az igazi jót.
 - b) *Mértékletesség*: megtartani az Isten szabta határt.
 - c) *Bátorság*: áldozatok árán is vállalni a jót.
 - d) *Igazságosság*: kinek-kinek megadni a magáét. Az igazságosság alfajai:
 - *Kölcsönös igazságosság*: megadjuk azt, amivel egymásnak tartozunk (például vásárlásnál).
 - *Törvényes igazságosság*: megadjuk azt, amivel a közösségnek tartozunk (például adót).
 - *Osztó igazságosság*: a hatóság megadja azt, amivel tartozik az alárendelteknek (személyválogatás nélkül).

- *Szociális igazságosság*: minden embernek jusson a föld javaiból annyi, amennyi az emberhez méltó élethez szükséges (=megélhetés, megbecsülés, műveltség és szabadság).

III. Az erények összessége a jellem: ez az *erkölcsi jellem*. A művészi jellemzés azonban kiterjed a rossz tulajdonságokra is (például Shakespeare-nél): esztétikai jellem.

7.

A BŰN FAJAI

I. Emberi magatartás szerint van bűnös tett (például rágalmazás) és *bűnös mulasztás* (például lustálkodás).

„Ártalmatlan” bűn nincsen, mert a létviszonyok megzavarásának mindig van káros hatása, akár Istenhez való viszonyunkban, akár testünk vagy lelkünk egészségében, akár az emberhez méltó társas életben.

II. Súlyosság szerint van:

1. *Halálos bűn*: Isten parancsának megszegése *fontos dologban és teljesen tudva, akarva*. – Ez a legnagyobb rossz:

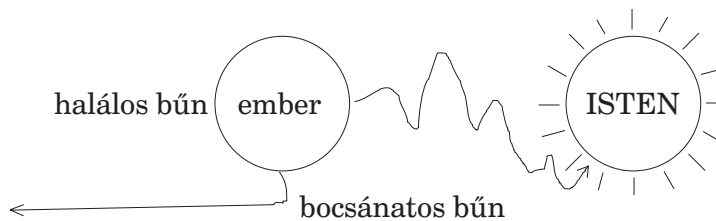
a) *Halálos*: megfoszt a megszentelő kegyelemtől („lelki halál”), sőt kárhözatra juttat („örök halál”).

b) *Sértő lázadás*: ellenséges elfordulás Istentől.

c) *Hálátlanság*: semmibe venni Jézus kereszthalálát és a felkínált segítő kegyelmet.

Eltörli a jó gyónás vagy a szeretetből fakadó bánat („tökéletes bánat”).

2. *Bocsánatos bűn*: Isten parancsának megszegése akár *kevésbé fontos dologban, akár nem egészen tudva-akarva*. A halálos bűnnel össze nem mérhető:

- a) *Bocsánatos*, mert Isten akkor is megbocsátja ezeket, ha földi életünkben nem bánjuk meg; de szenvedéssel fogunk vezetelni érte.
- b) *Nem tesz Isten ellenségévé*, de mutatja szeretetünk és hálánk csökkenését.
- c) *Veszedelmes*, mert ha semmibe veszik, akkor súlyos bukások előkészítője lesz.
Eltörli a bánatima vagy bármely más jó cselekedet (például alamizsna), ha legalább „kevésbé tökéletes bánattal” végezzük.

III. Tárgya szerint annyiféle bűn lehetséges, ahány kötelesség van, sőt kétszer annyi, mint az erények, mert minden erény ellen vétkezhet az ember akár túlzással, akár hanyagsággal (például a takarékoság ellen fukarsággal vagy pazarlással).

Külön csoportok:

1. *Főbűnök*: inkább csak rendetlen hajlamok, de minden bűn kútfői (kevélység, fősvénység, bujaság, irigység, torkosság, harag, restség a jóra).
2. A „*Szentlélek elleni*” bűnök: a kegyelem működését akadályozzák (például a megátalkodás).
3. *Égbekiáltó bűnök*: a létviszonyok szörnyű megsértései (például gyilkosság, munkások kizsákmányolása, stb.).
4. „*Idegen bűnök*”: közreműködés más bűnében (például tanácsadás, rejtegetés stb.).

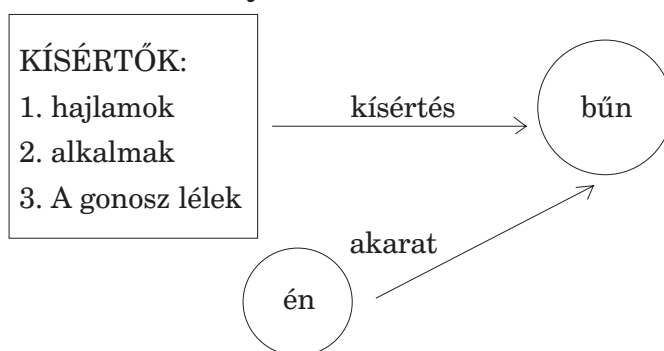
IV. Megnyilvánulás szerint van:

1. *Belső bűn*: akarattal beleegyezni a kísértésbe (a helytelen gondolatba vagy gerjedelembé).
2. *Külső bűn*: szóval vagy más cselekedettel azt végre is hajtani.
Krisztus Urunk szerint mindkettő *egyformán súlyos*, de a belső bűnnel még nem jár kártérítési kötelesség.

8.

KÜZDELEM A BŰN ELLEN

I. A bűn előzményei

1. A bűn *kísértésből* keletkezik, ha *akaratunk* hozzájárul. A kísértések lehetnek akár gondolatok, akár érzelmek (gerjedelmek).

A gyakori kísértés nem a romlottság jele, sőt, ellenkezőleg. Hasznunk is lehet belőle:

- Megmutathatjuk hűségünket Isten iránt.
- Nem bízunk el magunkat, hanem alázatosságot tanulunk.
- Lelkünk érettebbé és erősebbé válik, ha helytállunk a kísértésben.

2. A kísértések *okai a kísértők*:

- Rendetlen hajlamaink*: Ezek többfélék lehetnek:
 - részint a „bukott természet” velejárai (például a hét főbűn);
 - részint örökölhetők (például kleptománia);
 - részint szerzett bűnös szokások (például iszákosság).
- Bűnalkalmak* (dolgok, személyek vagy helyek): *közeliak*, ha előreláthatólag bűnre is visznek, (egyébként *távoliak*).

- c) A gonosz lélek csak idegrendszerünkre és képzeletünkre hathat, és így kísértést okozhat: akaratunkat nem kényszerítheti bűnre.

II. A helyes viselkedés:

1. *Kísértésben* az a fontos, hogy akaratunk ne járuljon hozzá:

- a) Elhatározást teszünk, hogy nem egyezünk bele, esetleg közömbösen viselkedhetünk, vagy épp az ellenkezőjét tesszük meg (például gorombáskodás helyett udvariasak vagyunk).
- b) Érzéki kísértésben nem küzdelemre van szükség, hanem figyelmünk *más irányú lekötésére*: (például beszélgetést kezdeni, teendőt változtatni vagy fantáziajátékot űzni). Jó, ha imádkozunk is egy fohászt (az őrzőangyalhoz vagy különösen a Szent Szűzhöz).
- c) Igen erős kísértésben is segít a lelkiatyához való őszinteség és esetleg egy nagyobb önmegtagadás vállalása (például böjtölés, a hallgatás gyakorlása, vagy akár tartósabb lemondás a dohányzásról).

2. *Kísértőkkel szemben*:

- a) Rendetlen hajlamaink ellen rendszeres „*lelki harcot*” indítunk. Ennek részletei:
 - Reggel „*külön szándékot*” ébresztünk magunkban, hogy egy kiszemelt hibánk ellen küzdeni fogunk.
 - Délben „*részleges lelkiismeret-vizsgálatot*” tartunk, hogy lássuk, bevált-e a külön szándék.
 - Este a teljes lelkiismeret-vizsgálat után *összehasonlítjuk a napi eredményt az előző napokkal* (feljegyzést is készíthetünk róla: ez az úgynevezett Franklin-táblázat).
- b) *A közeli bűnalkalmat kerülnünk kell*. Ha ez lehetetlen volna, akkor megkíséreljük *távolivá változtatni*.

Úgy, hogy kellőképp megerősítjük magunkat ellene (sokat imádkozunk, gyakran járulunk szentségekhez, jó könyveket olvasunk, stb.).

Ha ez nem használ, akkor inkább mindent elveszítünk, de Istent nem bántjuk meg.

c) A gonosz lélek mit sem érthat, ha a kísértés során helyesen viselkedünk.

9.

A KERESZTÉNY TÖKÉLETESSÉG ERKÖLCSTANA

I. A kötelező erkölcsi parancsok útján bárki eljuthat Isten boldogító látására, de Jézus még külön „*evangéliumi tanácsokat*” is adott azoknak, akik nagyobb tökéletességre törekednek. A tökéletesség lényege a *tevékeny szeretet* Isten és embertársaink iránt. Az evangéliumi tanácsok csak eszközök a nagyobb szeretet gyakorlása érdekében.

1. A *három legfontosabb* evangéliumi tanács:

a) Az *önkéntes szegénység*: „Add el, amid csak van, oszd el az árát a szegényeknek!” (Lk 11,22)

b) Az *örökös szűzi, illetve tiszta élet*: „A nős ember a világi dolgokkal törődik, hogy hogyan keresse felesége kedvét, és meg van osztva. A nem férjes asszony és a szűz arra gondol, ami az Úré, hogy testben-lélemben szent legyen; a férjes nőnek azonban világi dolgokra van gondja, hogyan járjon a férje kedvében.” (1Kor 7,33–34)

c) A teljes *engedelmesség* Isten „helyettese” iránt: „Jöjj, kövess engem!” (Mt 19,21)

2. A tökéletes szeretet gyakorlásának ugyanis *három fő akadálya* van: „A szemek kívánsága (=kapzsiság, birtoklásvágy), a test kívánsága (=érzékiség, élvezetvágy) és az élet kevélysége (=érvényesülés, hatalomvágy). (1Jn 2,16)

Aki erről a háromról önként, fogadalommal lemond, az a „*tökéletesség állapotába*” kerül. Ámde csak az állapota lesz tökéletes; ő maga személy szerint akkor válik tökéletessé, ha híven teljesíti állapotbeli kötelességeit, és felhasználja az így adódó sok-sok jó cselekvési lehetőséget.

II. Az evangéliumi tanácsokat követheti világi ember is, de legbiztosabb keretei a *szereztesrendek*.

1. A szerzetesrendek *kétfélék* aszerint, hogy *közvetlenül* Isten iránt gyakorolják-e a szeretetet vagy *közvetve*: embertársaik javának szolgálatában (mint Mária és Márta az evangéliumban, Lk 10,38–42).
 - a) A *szemlélődő életet* élő szerzetesek csak Isten dolgaival foglalkoznak (liturgiával, imádsággal, elmélkedéssel, hittudománnyal). Többnyire igen szigorú rendek (karthauziak, kármeliták), esetleg állandó súlyos *vezekléssel* (például a trappisták örökös böjtje, némasága és nehéz munkája). Megélhetésükért maguk dolgoznak, vagy alamizsnából, illetve adománybirtokból élnek, és az adományokat papi vagy kulturális munkával viszonzják a társadalomnak.
 - b) A *tevékenykedő életet* élő szerzetesek a felebaráti szeretet gyakorlásával szolgálják Istent (például az ifjúság nevelésével, betegek ápolásával, lelkipásztorkodással, missziókkal a pogányok között, stb). – Ilyen szerzetesrendek a ferencrendiek, domonkosrendiek, jezsuiták, piaristák, szaléziánusok, irgalmas rendiek, stb. – Ma már léteznek világi ruhát viselő, szerzetesekhez hasonló társaságok is, tagjaik polgári munkahelyeken dolgoznak és apostolkodnak (például irodákban, gyárakban, és iparkodnak minél több jót tenni [például a „focolarini”]).
2. Minden szerzetesrend *gondosan megválogatja* leendő tagjait. A jelentkezők próbaideje legalább egy teljes éven át tart (noviciátus). Utána is csak ideiglenes fogadalmat tehetnek. Hosszú évek múltán lehetnek végleges szerzetessé örökfogadalommal.
3. A szerzetesrendek *vagyonközösségben* élnek. Adni, kapni és rendelkezni csak az előljáró beleegyezésével lehet. Minden keresményük a rendé. Sőt, az úgynevezett kolduló rendekben a rendnek magának sem lehet tulajdona.

10.

A KÖTELESSÉGEK ERKÖLCSTANÁNAK ÁTTEKINTÉSE

I. Minden kötelességünk összefoglalása a kettős főparancs, amelyet az Ószövetség és Jézus egyaránt tanít: „Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből... Szeresd embertársadat, mint önmagadat!” (Mt 22,27–39)

Mindez nemcsak Isten parancsa, hanem a valóságos viszonyok következménye is, hiszen Istentől vagyunk, boldogságunkat nem találjuk meg nélküle, emberszeretet nélkül pedig elviselhetlenné válik a földi élet.

II. Istennek imádás jár:

1. Az imádás *rendes* megnyilvánulásai a hit, a remény, a szeretet és az imádkozás. Rendkívüli megnyilvánulásai a fogadalom és az eskü.
2. Külsőleg kinyilvánítani hasznos, sőt szükséges is (például testtartással, ünnepek megszentelésével, stb.), hiszen testünk is Isten teremtménye, és a külső tisztelet igencsak elősegíti a belsőt.

A *társadalom* is köteles elismerni Istent (a család, az állam és az emberiség), mert a társadalom is Isten alkotása, sőt a vallásosságot a közjó is megköveteli. Tehát nemcsak magánügy, hanem közérdek is, hogy minél több vallásos ember legyen.

III. Az emberszeretet annyira, mint *igazi javát* akarni önmagunknak és minden embertársunknak (akár jóakörünk, akár ellenségünk).

Az igazi javak

1. Megszentelő kegyelem	}	<i>lelki javak</i>
2. Műveltség		
3. Szakképzettség		
4. Becsület	}	<i>szociális javak</i>
5. Bizalom		
6. Társas élet (család, nemzet, egyház)		
7. Élet	}	<i>anyagi javak</i>
8. Egészség		
9. Vagyon		

Sokan nem ismerik fel az igazi jót, és *helytelen önszeretetükkel* valójában önmagukat pusztítják.

Helyesen mondja Szent Ágoston: „Ha okatlanul szeretsz, gyűlölsz, aki helyesen gyűlöl, az szeret!”

11.

AZ IRÁNYÍTÓ HIT

Hinni annyit jelent, mint igaznak tartani, amit Isten mond, mert ő teljes hitelt érdemel. Isten nem csalódik és nem csalhat.

I. Hinnünk kötelező:

1. Isten miatt, mert az ő tanító szavát csak *hódolattal* fogadhatjuk.
2. A magunk érdekében is, mert a hit az örök élet *menetrendje*.
Mutatja az utat és az eszközöket örök boldogságunk felé.

II. Hitünkől következő további kötelességeink:

1. Általánosságban el kell fogadnunk az egész kinyilatkoztatást, ahogy Krisztus Urunk elénk adja egyháza által.
2. A legfontosabb hitigazságokat *tudnunk* is kell: a hiszekegy és a tízparancsolat tartalmát, az imádkozásnak és a legfontosabb szentségek felvételének módját.
3. A hitet időnként *fel kell indítanunk* (mihelyt először ráébredünk, és esetleg hitellenes kísértés idején), sőt, igaz keresztény élettel állandóan ébren kell tartanunk.
4. A hitet *olykor meg is kell vallanunk*, de sohasem szabad megtagadnunk.
5. A *hit veszedelmeit kerülnünk kell*, mint a pusztító mérget (hitellenes könyvek, hitellenes társaság, más-vallású propaganda és többnyire a vegyes házasság).
Egyházilag tiltott könyvek ma már nincsenek, de csak oktalan ember próbálgatja magán a mérgek hatását. A hitellenes propaganda csak a szakembernek nem árt.

III. Bűnök a hit ellen:

1. A *hitetlenség* vagy az *eretnység*: a teljes vagy a részleges elhajlás a hittől.

Ide vezet a *szakadárság* is (=elszakadni Szent Péter utódjától).

2. *Hitközömbösség*, vagyis azt mondani: „Mindegy, hogy milyen vallású az ember.”

Ez hálátlanság Jézus Krisztus iránt, de oktalanság is, mert igazság csak egy lehet.

3. *Hittagadás*: mások előtt akár nyíltan, akár burkoltan.

4. *Hiszékenység*: hittel fogadni olyasmit, amiről nem Isten szava tanúskodik (jóslások, szellemek üzenetei).

5. *Szándékos kételkedés* Isten tanításában.

Az önkéntelen kétség nem bűn, csak probléma. Néha aggályosságból ered, és akkor gyógyítanunk kell; de legtöbbször tudásunk hiányos voltából fakad: ilyenkor vagy felvilágosítást kérünk, vagy önképzéssel eloszlatjuk a problémát.

Manapság sok hívő ember hite is *gyenge* vagy *veszélyben* forog. Az erős hit már eredmény:

- a) az erkölcsös élet,
- b) a komoly tanulmányok,
- c) sok buzgó imádság jutalma.

12.

AZ ÉLTETŐ REMÉNY

I. A reménynek két mozzanata van: óhajtani Isten bízását, és *bízni*, hogy meg is nyerjük (mert ő megígérte).

II. A remény tulajdonságai:

1. A keresztény remény *okos*: földi javakra csak úgy irányul, ha azok üdvösségünk előfeltételei.
2. A remény *összefér a félelemmel*: mert amennyire bízhatunk Istenben, annyira nem bízhatunk önmagunkban.

III. Remélnünk kötelező:

1. Mert *megsértenénk* Krisztus Urunkat, ha nem bízánk ígéreteiben.
2. Mert a remény az *érdemszerző élet motorja*.
A reményvesztett ember nem tesz erőfeszítéseket.

IV. Vétkezik a remény ellen:

1. Aki a kelletténél *többet remél*. Ilyen bűnök:
 - a) *a vakmerő bízás* (=vétkezni, mert Isten majd úgyis megbocsát);
 - b) *az istenkísértés* (=biztosra venni, hogy Isten csodát tesz a kedvünkért).
2. Aki a kelletténél *kevesebbet remél*. – Ilyen bűnök:
 - a) *a kishitűség* (=sikertelenségek miatt feladni a jóért vívott küzdelmet);
 - b) *a kétségbeesés* (=úgy vélni, hogy Isten már nem bocsát meg: ez volt például Júdás bűne).

13.

A BOLDOGÍTÓ SZERETET

I. A szeretetnek három mozzanata van: értékelés, vágyódás, odaadás.

Istenszeretetünk *tökéletes*, ha Istent végtelen értékei miatt önmagáért szeretjük. *Kevésbé tökéletes*, ha szeretjük őt, mert jót várunk tőle.

II. Az istenszeretet tulajdonságai:

1. *Mindenekfölötti*: de nem feltétlenül érzésben, hanem értékelésben és áldozatok vállalásában Istenért.
2. *Hatékony*: nem szavakban nyilvánul meg, hanem a parancsok teljesítésében és a buzgó fáradozásban Isten ügyéért (apostolkodás).

III. Istent szeretnünk kötelező:

1. Mert Isten joggal elvárja, hogy őt becsüljük a legtöbbre (ez a főparancsolat).
2. Mert a szeretet *belépőjegy* az örök boldogságba.
A megszentelő kegyelem előfeltétele legalább a kevésbé tökéletes szeretet azoknál, akik már használják az eszüket. (Szeretet nélkül nem is tudnak bánatot indítani).

IV. Vétkezik a szeretet ellen:

1. Aki *gyűlöli az Istent*. Ez a legnagyobb bűn. Sátáni lelkiület, amely többnyire a vallásos emberek és az Egyház üldözésében mutatkozik meg.
2. Aki *rest az Isten dolgaira*: Ez a főbűnök egyike, vagyis sok bűn kútforrása.
3. Aki a teremtményeket *Isten elé helyezi*. Voltaképpen ez van minden bűnben.

14.

AZ IMÁDSÁG

I. **Mivolta:** személyes kapcsolat, *beszéd* Istennel.

1. Van *kötött* (előre elkészített) és van *szabad* imádság.
2. Van *szóbeli* és van *cselekvéssel kifejezett* imádság.

II. **Imádkoznunk kötelező:**

1. Mert ahol hit, remény és szeretet van, ott *mondanivalónak* is kell lennie. Ilyen mondanivalók: hódolat és önátadás, hála, kérés, engesztelés.
2. Mert a *tízparancsolat* is megkívánja, *Jézus is* meghagyta, és saját példájával tanította.

III. **Imádkoznunk érdemes:**

1. Az Istennel való kapcsolat neveli és *jobbá alakítja* lelkünket.
2. Isten örök terveiben sok mindent tett függővé a mi kérésünktől (a kegyelem elosztását, hitünk és tisztaságunk megőrzését, sőt, még a földi javakat is.)
3. Isten mindig meghallgatja, amit *Jézus nevében* kérünk (Jn 15,7–16), vagyis a kegyelem állapotában, Jézus szándékai szerint és Istenre bízva a végső döntést a földi javak esetén. Jézus maga is így kérte, hogy megszabaduljon a szenvedéstől (Lk 22,42).
Isten olykor jobbat ad, mint amit mi szükségesnek vé-
lünk.

IV. **A helyes imádkozás módja:**

1. *Állandóan* kell imádkoznunk: egész napunk felajánlásával és gyakori fohászainkkal.
Sohasem idővesztés; az imádság mindig felfokozza erőnket.

2. *Összeszedetten* imádkozzunk: magunkat Isten elé képzeljük.
A szándékos elkalandozás bocsánatos bűn.
3. *Bizalommal* és *állhatatosan* imádkozzunk, vagyis ne hagyjuk abba, ha azonnal nem nyerünk meghallgatást. Jobban meg is becsüljük azt, amit nem első szavunkra kaptunk meg. Jézus biztat: „Zörgesetek és ajtót nyitnak.” (Lk 11,5–13)
4. *Sokoldalúan* imádkozzunk! Nemcsak kérő imádság van: az önző lelkek nem ismerik az önátadást és hálaadást, a gőgösök nem engesztelik Istent bűneikért.

V. Az imádság iskolája:

1. Aki *elmélkedni* szokott, annak mondanivalója is bőven lesz Isten számára.
Az elmélkedő imádság „pontok” megfontolásával kezdődik, tervek készítésével folytatódik, és jó elhatározásokba torkollik, amelyeket végül imádságban megbeszélünk Istennel és kedves szentjeinkkel. Kiindulásra alkalmas pontokat több jó könyvben találhatunk.
2. Tartalmasan és szépen imádkozni megtanulhatunk a szóbeli *imádságirodalom klasszikus remekeiből*: Ilyenek:
 - a) A Szentírásban az ószövetségi zsoltárok (főként Dávid király költeményei), az Újszövetségben Jézus imái (például a miatyánk), vagy Szűz Mária imája: a Magnificat („Magasztalja lelkem az Urat.”).
 - b) A liturgiában például a szentmise imádságai vagy a Breviárium himnuszai.
 - c) Nagy imádkozók szövegei.

15.

AZ IMÁDSÁG ELLENTÉTEI

- I. Szent nevek könnyelmű kimondása:** bocsánatos bűn, de nem ártalmatlan. Hozzászoktat a szent dolgok kevésbe vételéhez.
- II. Átkozódás:** kérni Istent, hogy rosszat tegyen nekünk vagy másnak. Ha komolyan mondják, halálos bűn.
- III. Káromkodás:** Isten, szentek, szent dolgok gyalázása *szavakkal*. Halálos bűn. Aki Istent káromolni szokta, az valószínűleg egyéb szent dolgokat is semmibe vesz (az adott szót, a házastársi hűséget vagy az örök életet).
- IV. Szentségtörés:** ugyanaz, de tettekkel. A szentségtörés néha nem halálos bűn, például templomban tréfálkozni vagy gyónásban jelentéktelen dolgot letagadni.

A szentségtörés fajtái:

1. Szentségek *érvénytelen felvétele* vagy *méltatlan kiszolgáltatása*, különösen a szentségtörő áldozás, amely Júdás áruló csókjához hasonlít. Ha valaki halálos bűnben bér mátkozott vagy házasságot kötött, a szentség érvényes volt ugyan, de méltatlan felvevője szentségtöréssel vétkezett.
2. Istennek szentelt személyek *jogtalan bántalmazása* (például verés, letartóztatás, stb.). Ez a bűn kiközösítéssel is jár, ha a pápa ellen követik el, más egyházi büntetés sújtja azokat, akik ugyanezt püspökök, egyéb klerikusok vagy szerzetesek sérelmére követik el.²
3. *Szentségárulás* (simónia): pénzért vagy szolgálatokért áruba bocsátani a szentségeket, a szentelt tárgyakat vagy az egyházi állásokat. Ezt a bűnt gyakran elköveték a középkori uralkodók a püspöki székek vagy az apátságok betöltésénél (invesztitúra).

² Vö. 1983-as Egyházi Törvénykönyv 1370. kánon.

4. *Elvilágiasítás* (szekularizáció): az egyházi tulajdont világi célra fordítani jogtalanul vagy az Egyház hozzájárulása nélkül. A magyar püspökök a földreformhoz már 1935-ben hozzájárultak.
5. *Megszentségtelenítés* (=profanizálás): szent helyek vagy tárgyak meggyalázása. Például templomban tivornyát rendezni.

16.

AZ ISTENTISZTELET RENDKÍVÜLI MÓDJAI

I. A fogadalom: ígéret Istennek olyasmiről, ami jobb, mint az ellenkezője. Különbözik az erős elhatározástól, például a gyónási „erősfogadástól”. Van feltételes és feltétlen, van nyilvános és magánfogadalom.

1. *Szent dolog*, mert áldozatvállalás, akaratunk lekötése Istennek. Meg nem tartani vagy halogatni bűn. A bűn súlyossági fokát a fogadalomtételkor *magunk szabjuk meg*. Csekély dolog nem is fogadható halálos bűn terhe alatt.
2. A kötelezettség *létre sem jön*, ha valaki oktalan dolgot fogadott. Megszűnik, ha lehetetlenné válik, vagy ha roppant áldozatba kerülne. Az Egyháznak is van feloldó hatalma. Magánfogadalmat magunk is átváltoztathatunk nagyobb vagy egyenlő jóra. Hogy magunkat ne ámítsuk, jó a lelkiatyához fordulni.

II. Az eskü: Istent bizonyosságul hívni. Különbözik a becsületszótól. Van *tanúsági* eskü és van *ígéreti* eskü: az egyik a múltra vonatkozik, a másik a jövőre irányul.

1. *Szent dolog*: mert burkolt megvallása Isten igazmondásának és mindentudásának. De az emberek között a bizalmatlanság jele; ezért kívánatos, hogy ne is kerüljön rá sor. Jézus maga is esküdött ugyan, mégis azt kívánja: „Beszédetek legyen igen igen, nem nem.”
2. Halálos bűn hamisan vagy bűnös dologban esküdni, és az ígéreti esküt meg nem tartani. Bocsánatos bűn könnyelműen esküdni.

17.

AZ ÜNNEPEK MEGSZENTELÉSE

I. Az ünnepek fajai:

1. *Parancsolt* ünnepnapok³
 - a) Az év minden *vasárnapja*.
 - b) Az Úr négy ünnepe: karácsony (=Jézus születése, december 25.), vízkereszt (=a nemzetek hódolata, január 6.), áldozócsütörtök (=Jézus mennybemene-tele negyven nappal húsvét után), úrnapja (=az Ol-táriszentség körmenetes ünnepe, pünkösd utáni második csütörtök).
 - c) A Boldogságos Szűz három ünnepe: istenanyasága (=újév: január 1.), szeplőtelen fogantatása (=men-tesége az áteredő bűntől: december 8.) és mennybe-vétele (=Nagyboldogasszony: augusztus 15.).
 - d) A *szentek három ünnepe*: Szent József (március 19.), Szent Péter és Pál (június 29.), valamint min-denszentek (november 1.) napja.
2. *Tanácsolt ünnepek*: például az Úr főünnepeinek má-sodnapja, továbbá Kisboldogasszony (Mária születése: szeptember 8.), Gyertyaszentelő Boldogasszony (=Jé-zus bemutatása a templomban: február 2.), Gyümölcs-oltó Boldogasszony (=az Ige megtestesülése: március 25.), Szent István király (augusztus 20.).

³ A fenti felsorolás már az 1983-ban kiadott Egyházi Törvénykönyvet követi (1246. kán. 1. §). A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia az Egyházi Törvénykönyv (1246. k. 2. §) felhatalmazásával összhangban úgy rendelkezett, hogy karácsony (december 25.), újév (január 1.) és Nagyboldogasszony (augusztus 15.) kötelező ünnep. Vízkeresztet, áldozócsütörtököt és úrnapját az őket követő vasárnapon ünnepeljük. A többi ünnepnek hazánkban nincs kötelező jellege, hanem ajánlott ünnepek.

Régebben nem nyilvános ünnepeknek neveztek más napokat is: például Jézus Szent Szíve (második péntek úrnapja után), Sárlos Boldogasszony (Szűz Mária látogatása Keresztelő Szent János anyjánál: július 2.). Az ünnepek ilyen felosztását, illetve az ünnepek régi, bonyolult rangsorát VI. Pál pápa alapvetően megújította. Azóta csupán a főünnep (sollemnitas), az ünnep (festum) és az emléknep (memoria) kategóriája szerepel. „Nem nyilvános ünnepekről” már nem beszélünk.

II. Ünneplés a parancsolt ünnepeken:

1. Negatív ünneplés:

- a) Kerülnünk kell mindazt, ami megghiúsítaná az ünnep *természetadta rendeltetését*. Az ünnepnap ugyanis arra való, hogy:
- Istennel foglalkozzunk,
 - testünket pihentessük,
 - lelkünket műveljük,
 - a család összetartozását erősítsük.

Nem bűn a vasárnapi kirándulás vagy táncmulatság, ha fontos kötelességeinktől nem tart vissza. De gyakran ismételve megghiúsítja az ünnep rendeltetését (például hétfőn kell kipihenni a vasárnapot).

- b) Egyházi törvény tiltja a köznapi munkákat és a piaci ténykedéseket.
- Köznapi munkának számítanak (opera servilia): a mezőgazdasági és az ipari munkák, az ilyesmi két órán túlmenően halálos bűn. – De nem bűn a sport vagy a művészet testi erőfeszítéssel sem, és nem bűn a szellemi munka még pénzért sem (például írógépelni).

Felmentő okok: Isten dicsőségére, kényszerítő szükségből, vagy a szegények javára dolgozni.

- Piaci tevékenységnek (opera forensia) számítanak: a bírósági tárgyalások és a vásárok (piac, üzletek nyitva tartása). Vásárok tekintetében sok helyütt van ősrégi felmentés.

2. Pozitív ünneplés:

- a) Részvétel a *szentmisén*: egy pap teljes miséjén kezdettől fogva az áldásig. (Az „ige liturgiáján” bocsánatos bűn terhe alatt, az „Oltáriszentség liturgiáján” súlyos bűn terhe alatt).
- b) *Jó misehallgatás*⁴: bármely szent dologgal foglalkozni közben (elmélkedni, Szentírást olvasni, gyónni, stb.); *jobb misehallgatás*: a szentmisét követni figyelemmel, hozzáillő imádsággal vagy énekkel; a *legjobb misehallgatás*: együtt imádkozni a szöveget a pappal, és részt venni a felajánlásban meg az áldozásban.

Becsületes misehallgatás lehetséges szentbeszéd nélkül is. Ámde a beszéd a mise szerves része; súlyosan vétkezhet, aki huzamosabban elmulasztja, noha hitében járatlan és önmagát vallásilag más módon nem műveli.

4 Ma inkább a szentmisén való *részvételtől* szokás beszélni, mint misehallgatásról. A legújabb liturgikus rendelkezések a szentmise alatti gyóntatást (természetesen más papnál, külön gyóntatóhelyen, gyóntatószékben, nem a miséző papnál liturgia közben) egyáltalán nem helytelenítik, sőt, ha elegendő pap áll rendelkezésre, a mise alatti gyónási lehetőség biztosítása lelkipásztorilag igen hasznos.

18.

A BABONA

I. Lényege: A babona hit és remény a természetfeletti erőben, de *nem Istenben vagy szentjeiben*, tehát burkoltan a gonosz lelkek tisztelete. Ezért halálos bűn; bár bocsánatosá teheti az ostobaság vagy a könnyelműség.

Babonával *vétkezik*:

1. Aki elégtelen eszközökkel akar valamilyen *titkot* megtudni (jóslás = a gonosz lélek „kinyilatkoztatása”)
2. Aki elégtelen eszközökkel akar *emberfeletti eredményt* elérni (varázslás = a gonosz lélek „szentségei”).

A szentelmények helyes használata cselekvéssel kifejezett imádság (például szenteltvízhintés vagy harangozás), helytelen használatuk azonban babona vagy legalábbis hiszékenység és istenkísértés.

II. A jóslás fajtái:

1. *Időjóslás*: népi megfigyelés vagy számítások alapján nem babona.
2. *Sorsolás*: játékban nem babona, de tanácskérés módjára igen.
3. *Álomfejtés*: jellemkutatásra tudományos módszer, jövőmondásra babona.
4. *Varázsvessző használata*: a forrás vagy érckutató meggyőződésétől függ: ha természetes erőknél tulajdonítja az eredményt, akkor nem babona.
5. *Kártyavetés*: mindig babona és bűn, kivéve, ha játékból történik, meggyőződés nélkül.
6. *A tenyér vonalaiból olvasni*: jellemkutatásra valószínűleg alkalmatlan módszer, jövőmondásra babona.

7. *Csillagok állásából következtetéseket levonni a jellemre vagy a jövőre:*

- a) A horoszkópból levont következtetéseknek nincs igazolt fizikai alapjuk, noha kétségtelen, hogy a világról sokféle sugárzás érkezik földünkre és hat az emberre.
- b) A horoszkóp értelmezését szellemek segítségétől várni súlyos babona.
- c) A csillagok állásából Isten terveit kiolvasni: hiszékeny próbálkozás.
- d) Azt állítani, hogy az ember viselkedését teljesen meghatározza a csillagok állása, eretnokség (tagadása a szabad akarat hittételének).

III. A varázslás fajtái:

1. *Érmet, amulettet* viselni, ha titkos erőt tulajdonítanak neki, mindig babona. Idetartoznak a kabalatárgyak is, amelyekben az autósok bíznak.
2. Remélni *szerencsét hozó* személyekben (például kéményseprő) vagy cselekményekben (például lekopogás). Mindig babona és bűn.
3. Óvakodni *találkozástól* ártalmatlan személyekkel, számokkal, eseményekkel: mindig bűn. Idetartozik az aggodalmaskodás a tizenhárom szám vagy a tükörtörés miatt.
4. *Szellemidézés* (spiritizmus): nemcsak végrehajtani bűn, hanem ott lenni is, a gonosz lelkekkel való kapcsolat veszélye miatt. Az Anyaszentegyház törvénye is tiltja. Tudományosan megfigyelni egyházi engedéllyel szabad.
5. *Boszorkányság* (fekete mágia): szövetkezés a gonosz lélekkel, például Faust. Ez szörnyű bűn volna, de alig hihető, hogy ilyesmi már valóban megtörtént.
6. *Hipnózis*: álomszerű állapot. Nem babona, de felszabadíthatja az ember különleges, rejtett képességeit

(okkult képességek: gondolatolvasás, távolbalátás, a közeli jövő megérzése). Ámde a hipnózis megfosztja az embert szabad elhatározásától, és többnyire teljesen kiszolgáltatja a hipnotizáló akaratának. Tudományos kísérlet vagy gyógyítás céljából mégis megengedhető:

- a) ha van rá igen komoly ok;
- b) ha az érdekelt beleegyezésével történik;
- c) ha nem okoz lelki (erkölcsi) vagy testi (idegzeti) kárt.

19.

TESTI ÉLETÜNK ERKÖLCSTANA

I. Testünk létviszonyai a kinyilatkoztatás fényében:

1. Testünk *nagy érték*, mert a természet meghódítására képesít. A szentségek felavatják Krisztus tagjává és a Szentlélek templomává. A feltámadt Krisztus testéhez hasonló dicsőségre hivatott.
2. Testünk a lélek szolgája, de hajlamos a *lázasra*, ezért erősítenünk is kell, fegyelmeznünk is kell.
3. Testünk *élete Istené*. Tehát nem rendelkezhetünk vele korlátlanul. De nem a legnagyobb érték: bizonyos esetekben szabad feláldozni, sőt, olykor kell is.

II. Meg kell adnunk testünknek:

1. Az *élelmet*, tehát vétkezik a fukar, de a mértéktelen, a mohó és az ingyenc is.
2. A *ruházatot és a lakást*: mindkettő akkor erkölcsös, ha védi az egészséget, óvja a szemérmet, és társadalmi megbecsülést szerez.
3. A *pihenést*: körülbelül nyolc óra alvást. A túlerőltetés kerülésére szünetet kell tartanunk a munka közben (például szellemi munkában óránként néhány perc kapcsolódás).
4. A *felüdülést*, amelynek lehetséges formái a sport, a művészkedés vagy a barkácsolás, társaságba járás, tánc, játék. Mindez lehet helyes és tisztességes, de lehet túlzott és bűnös is.
5. A *gyógykezelést*, ha betegek vagyunk.
De nem kötelező az igen fájdalmas vagy igen veszélyes vagy igen költséges kezelés (kivéve azoknál, akik életben maradása a társadalomnak fontos).

III. Az öngyilkosság a legnagyobb bűnök egyike:

1. Elpusztítja az életet, amellyel Isten rendelkezik.
2. Gyáva menekülés a földi következmények elől.

IV. Földi életünk nem a legfőbb jó; tehát

– *kockáztatnunk szabad,*

1. hogy *súlyos veszedelemből* megmeneküljünk (például aknamezón át);
2. hogy nehéz viszonyok közt *megélhetést* találjunk (például artisták, svájci hegyi vezetők);
3. hogy a közjót szolgáljuk (például nyomozók, gyógy- és lószergyárok dolgozói);
4. hogy az igazságot kutassuk (például felfedező expedíció résztvevői);
5. hogy a szeretetet gyakoroljuk (például leprás betegeket ápolni).

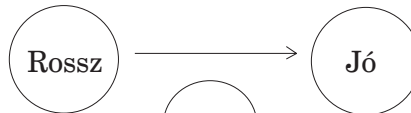
– *fel kell áldoznunk életünket:*

1. Ha *csak bűn árán* menthetnénk meg (így haltak meg a vértanúk).
2. Ha hivatásunk a közjó érdekében úgy követeli (a lelkipásztor, az orvos, a katona, a távíráshelytállása). Az öngyilkosság ilyenkor is bűn, mert a jó cél nem szentesíti a bűnös cselekedetet (például Teleki Pál öngyilkossága⁵ a magyar becsület érdekében). Azonban *súlyos okból* szabad olyan *közömbös dolgot* tenni, amelyből a jó és a rossz *egymástól függetlenül* következik.

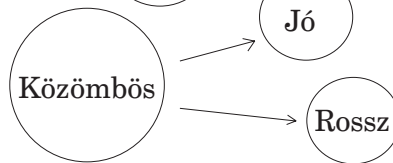
5 Ha valóban öngyilkosság volt.

Tehát:

a) Helytelen: akarni

b) Helyes: akarni

(Ez a *duplex effectus* elve).

20.

FELEBARÁTUNK TESTI ÉLETE

I. Vétkezik:

1. Aki embertársa egészségében kárt tesz akár *közvetlenül*, akár *közvetve*:
(például bántalmazza, rosszul táplálja, káros cselekedetre ösztönzi).
2. Igen nagy bűn a *gyilkosság*:
 - a) *Isten ellen*, mert övé az élet;
 - b) a *társadalom ellen*, mert elveszi hasznos tagját;
 - c) az *egyén ellen*, mert véget vet az érdemszerzésnek, és esetleg kárhozatba dönti az áldozatot.

II. Gyilkosnak számít:

1. az orvos, ha megöli *gyógyíthatatlan betegét* (eutanázia). Elkábítani azonban szabad, ha a halálra már előkészülhetett.
2. aki *magzatot öl* (művi abortusz). Ha a magzathajtás sikerül, minden bűnös részese is kiközösítés alá esik.
3. aki párbajozik (=előzetes megbeszélés alapján, életveszélyes fegyverekkel, a becsület védelmében). Ez nemcsak erkölcstelen önbíráskodás, hanem még ostoba dolog is, mert nem biztosítja az igazság győzelmét. A régi jog szerint még meghívott szemlélői is kiközösítés alá estek.

III. Nem gyilkosság viszont:

1. A jogos halálbüntetés végrehajtása, mint Szent Pál tanítja (Róm 13,4)⁶.

⁶ A „halálbüntetés feltétlenül szükséges esetei »már nagyon ritkák, ha még egyáltalán alkalmazzák«” (*Evangelium vitae*; vö. *A Katolikus Egyház Katekizmusának Kompendiuma*, Budapest 2006, 159–160; 469. pont).

Az államnak más testi büntetéshez is joga van, de ártatlanokat nem sterilizálhat.

2. Az ellenség leküzdése *jogos háborúban*, „amíg más haterkony nemzetközi jogorvoslat nem létezik” (II. vaticáni zsinat). Kétség esetén a hadkötelesek harcolhatnak, de az önként szolgálók kötelesek kilépni.

Ma az igazságos háború fogalma egyre szűkebb körre szorul (például nem tekinthetjük igazságosnak a megtorló vagy a megelőző háborúkat).

Az igazságos háború is lehet erkölcstelen, ha következtében szörnyű bajok szakadnak a nemzetre vagy az emberiségre (például az atomfegyver tovább pusztít a hadicél elérése után is.).

3. A *jogtalan és váratlan támadó* harcképtelenné tétele (lehetőleg nem a megölése). Ilyen támadás érheti testi életünket, a női tisztaságot vagy létfontosságú vagyonyunkat. Az ártatlan fél védelmére harmadik személy is beavatkozhat.

IV. Függelék:

1. A keresztény ember a holttestekkel is tisztelettel bánnik, mert szent tárgynak tekinti a megkeresztelt testet. A halottakat az Egyház szertartásai szerint sírba tesszük, hogy Jézus testéhez hasonlóan várják a feltámadást. A földbe temetés Szent Pál szerint olyan, mint a magvetés, mert gazdagabb élet kel majd ki belőle. – A halottégetést korábban az Egyház törvénye tiltotta.⁷

a) A halottégetés ma már nem súlyos bűn, hacsak nem a keresztény hit megvetéséből történik. Ilyenkor (az utóbbi esetben) temetői szertartás és gyászmise nem végezhető.

⁷ Az 1983-as Egyházi Törvénykönyv 1176. kánonjának 3. §-a szerint: „Az egyház nyomatékosan ajánlja, hogy tartsák meg az elhunytak teste eltemetésének jámbor szokását; nem tiltja azonban a hamvasztást, kivéve ha azt a keresztény tanítással ellenkező okok miatt választották.”

- b) Az Egyház sohasem tiltotta a hullaboncolást tudományos célra. Nem bűn az anatómiai preparálás sem. De a pápa 1300-ban kiközösítéssel tiltotta meg a halottak főzését. (Ez német katonaszokás volt VIII. Bonifác pápa idejében).
2. Az állatoknak nincsen személyiségük és örök rendeltetésük. Az ember birtokába veheti és felhasználhatja őket. Az állatkínzás mégis bűn, mert Isten teremtményét oktalanul használja, az ember lelkét pedig durvítja. Élveboncolásnál lehetőleg el kell kábítanunk az állatot.

21.

AZ ANYAGI JAVAK LÉTVISZONYAI

1. A Föld anyagi javainak *feltétlen tulajdonosa* egyedül Isten (a teremtés jogán). Tehát minden emberi tulajdonjognak *Isten szándékaihoz* kell igazodnia.
2. A Föld javainak Isten adta rendeltetése, hogy biztosítsák az *egész emberiségnek* az emberhez méltó életet. Ezen alapszik az „*egyetemes használati jog*”, amely előbbre való, mint az egyéni tulajdonjog. Tehát nem lopás *végösszegekben* elvenni valamit abból, amit mások nélkülözhetnek.
3. A tulajdon különböző formái az *egyéni* és a *közösségi tulajdon*. Mind a kettő az egyetemes használati jog elősegítésére való, nem pedig megghiúsítására. Az egyéni tulajdon is a közjót szolgálja, hiszen gondosabban kezelik és jobban gyümölcsoztetik. A köztulajdont „Csáki szalmájának” tekinteni bűn, de sajnos gyakori jelenség.
4. Isten akaratából az egyénnek joga van mind a *fogyasztási javak*, mind pedig a *termelő javak* tulajdonához: velük *mint sajátjával* rendelkezhet. Ennek bizonyítékai:
 - a) Az ember nem képes *fenntartani életét* fogyasztási javak nélkül; nem képes saját és családja *jövőjéről gondoskodni* termelő javak nélkül.
 - b) Isten is parancsolja – mégpedig fogyasztási és termelő javakról egyaránt –, hogy „ne lopj!”
5. A tulajdonjog nem korlátlan. Határait a szociális igazságosság szabja meg: a vagyontalanok joga a tisztességes kereső munkához és a munkaképtelenek joga az eltartáshoz. Nem erkölcsös a magánvagyonot úgy használni, hogy ezeket a jogokat sértse.

6. Ami a tulajdonosnak *mindenképpen felesleges*, azzal nem rendelkezhet korlátlanul. Az Isten „letétje” nála – embertársai javára. Ha tehát a társadalomtól elvonja, vagy fényűzésre fordítja, akkor a sikkasztáshoz hasonló bűnt követ el. Köteles tehát feleslegét valamilyen *közcéltra* fordítani:
- a) vagy *adományok* formájában (jótékonykodás, tudományos jutalmak);
 - b) vagy *közhasznú létesítmények* formájában (például utak építése, sporttelepek, kórházak, iskolák);
 - c) vagy *munkaalkalmak teremtésével* – a pápai tanítás szerint ez a legkorszerűbb. (XI. Piusz: *Quadragesimo anno* enciklika, 1931).
7. Ha a közjó megköveteli, az *államnak kell kényszerítenie* a magántulajdonosokat feleslegük szociális felhasználására (főképp adózással) vagy a tulajdonjog új elosztására (földbirtokreform, tőkereform). A közhatalom feladata ugyanis nemcsak a magántevékenység zavartalan biztosítása, hanem a közjó tevékeny szolgálata is. (Nemcsak „jogállam”, hanem „jóléti állam” is.).

22.

TULAJDONSZERZÉS – MUNKA – ALAMIZSNA

I. Tulajdonszerzés

1. Kötelező annyi *vagyon* *szereznünk*, amennyi magunknak és családuknak szükséges a jelen és a jövő szempontjából. Szabad többre is törekednünk. De minél nagyobb lesz a felesleg, annál nagyobb lesz a szociális felelősség is.
2. A *gazdagság* és a *szegénység* egyaránt jár erkölcsi előnyökkel és veszedelmekkel:
 - a) A gazdag nagyobb függetlenséget és lelkiismereti szabadságot élvez, és sok jót tehet, de kísértő vágyait is könnyebben kielégítheti, és embertársait szívtelenül feláldozhatja a profitnak.
 - b) A szegény mentes marad sok kísértéstől és Jézus-hoz lesz hasonló, de a szegénység is nagy csábító, sőt a nyomor vakká tesz a lelki kultúra iránt. Az önkéntes szegénység „evangéliumi tanács”.
3. A *jogos tulajdonszerzés módjai*:
 - a) *Gazdátlan javak* lefoglalása (sajnos ma már alig van).
 - b) Saját javaink *szaporulata*: termés, fiadzás.
 - c) Különféle *szerződések*: vásárlás, ajándék, öröklés.
 - d) *Bérmunka* (ez ma a leggyakoribb).
 - e) *Elbirtoklás*: jóhiszemű birtoklás törvény szabta időn át.

II. Dolgozni mindenki köteles.

1. A *henyélés* bűn, mert nagy erkölcsi veszedelem: minden kísértés melegágya. Ámde közhasznú termelőmunkát csak akkor kötelező végeznünk, ha a közjó feltétlenül megköveteli. Nem vétkezik tehát, aki kizáró-

lag saját lelki javán dolgozik (remete), vagy aki csupán a művészi alkotásnak él, vagy hasznot nem hajtó elméleti kutatást végez.

2. *Szent Pál tanítja*, hogy nincs jogunk mások terhére lenni, ha magunk is el tudjuk tartani magunkat. „Aki dolgozni nem akar, ne is egyék!” (2Tessz 3,10). Ám ez nem jelenti, hogy a munka az egyetlen jogcím az élelemhez vagy a jövedelemhez. Mert az ember élhet öröklött vagy előbb szerzett vagyonából, sőt mások önkéntes adományaiból is.

III. Alamizsnát adnunk halálos bűn terhe alatt kötelező, és Jézus számon kéri majd az ítélet napján (Mt 21,41–46).

1. *Végzésbe jutottaknak* adnunk kell abból, amit nélkülözhetünk, még ha különben számukra is szükséges volna.
2. Egyéb bajbajutottaknak adnunk kell abból, amit élet-színvonalunk fenntartása már meg nem kíván (jövedelmünk 2–10 százalékát). Ámde a szeretet nem pótolhatja az igazságosságot, csak kiegészíti. A szegénysorsot nem könyöradományokkal kell megszüntetni.

23.

MÁSOK TULAJDONÁNAK TISZTELETBEN TARTÁSA

I. Bűnök embertársaink tulajdona ellen:

1. *Kártékonykodás, rongálás, pusztítás.*
2. *Lopás* (=titokban, ha a tulajdonos ésszerűen tiltakoznék).
3. *Rablás* (=ugyanaz, de erőszakkal).
4. *Orgazdaság* (=lopott, rablott vagy talált jószág vásárlása, visszatartása, rejtegetése).
5. *Sikkasztás* (=rábízott tulajdon elhasználása).
6. *Csalás* (=károkozás hazugsággal): áru- és mértékhamisítás, pénzhamisítás, jegycsalás.
7. *Uzsora* (=károkozás mások szorult helyzetének kihasználásával):
 - a) áruzsora (feketepiac, kartellek);
 - b) béruzsora (munkások kizsákmányolása);
 - c) kamatuzsora (pénz kölcsönzésnél).

II. A halálos bűn mértéke:

1. A károsultnak és családjának egynapi megélhetése.
2. A társadalomnak okozott kár esetén (például adócsalásnál) kb. 500 Ft⁸.

III. Jóvátétel

E bűnök bocsánatához Isten nemcsak bánatot kíván, hanem a lehető legkorábbi kártérítés szándékát is.

Akik *részt vettek* a károkozásban, azoknak részt kell venniük a jóvátételben is.

⁸ Az összeg az 1960-as évek értékviszonyai szerint értendő. A havi átlagfizetés kb. fele vagy egyharmada.

A kártérítés a jogos tulajdonosnak vagy örökösének jár, nemcsak az elvesztett jószágért, hanem a hiánya miatt szenvedett károkért is. A karbantartási költség levonható, de a visszaküldés költsége nem.

Aki a *társadalomnak* vagy ismeretlen személyeknek okozott kárt (például pénzhamisító, zsebtolvaj), adja a kártérítést jótékony vagy szent célra!

24.

A FAJFENNTARTÁS KERESZTÉNY SZEMLÉLETE

1. Az ember szüleitől kapja testét, lelkünket azonban Isten *közvetlenül teremti*. Minden bizonnyal már a *fogamzáskor*; ezért emberölés a terhesség megszakítása.
2. A szülők a teremtő *Isten munkatársai*. Ez nemcsak szent feladat és méltóság, hanem roppant felelősség is: az átöröklés, a méhen belüli ártalmak és a nevelés kötelessége miatt.
3. Férfi és nő viszonya, a nemi ösztön és élvezet magukban véve nem bűnösök, hanem szent dolgok, mert Isten terveit szolgálják. A Teremtő szava: „Sokasodjatok, töltsétek be a földet és uralkodjatok rajta.” (Ter 1,28)
A szülők kötelessége tehát jól sikerült és jól nevelt emberpéldányokkal benépesíteni azt az életteret, amelyet Isten családjuk számára kijelölt.
4. A fajfenntartás Isten rendelte *kerete a házasság*. A nemi élet a házasságban érdemszerző tett és a kölcsönös szeretet erősítője. A házasságon kívül felelőtlen, lealacsonyító és sok boldogtalanság forrása.
5. A nemi élet rendeltetése, hogy a házastársakat szeretetben összekösse és a termékenység oka legyen. Isten tervei ellen van és súlyos bűn nemi élvezetet házasságon kívül keresni, vagy a házasságban az ösztönt az Isten kívánta termékenység megghiúsításával kielégíteni. Ez a bűn a *paráznaság*, amely mindig halálos bűn.
6. Élvezetkeresés vagy beleegyezés nélkül is bűn foglalkozni nemi érzést ébresztő dolgokkal *komoly ok nélkül*. Ez a szemérmetlenség bűne, amely lehet halálos vagy bocsánatos, arányban a mentő okokkal. Nem bűn tehát komoly okból nemi dolgokkal foglalkozni, ha akaratunk *előreláthatólag* nem járul hozzá az esetleg tá-

- madó élvezethez. (Orvosi gyakorlat, művészeti tanulmányok, jegyesek csókja).
7. A házastársak kötelessége a felelős családtervezés (az Egyház által etikusnak elismert módszerekkel). Lelki és nevelési szempontból legelőnyösebb, ha *több gyermek* születik, lehetőleg még mielőtt az apa túllépné negyvenötödik évét. Kevesebb gyermeket tervezni csak igen komoly egyéni vagy társadalmi okból szabad.
- a) A felelős családtervezés megvalósítására a házastársak alkalmazkodhatnak a női szervezet szabályszerűen ismétlődő termékeny és terméketlen szakaszaihoz (naptármódszer). Ám az önző kényelemszeretet ezt is bűnné teszi. Nem bűn viszont egészségi vagy lelki okból a kölcsönös teljes önmegtartóztatás sem, akár hosszabb időn át, akár állandóan (Szent József-házasság).
 - b) Nemi erőszak következményeinek elhárítására nem bűn a nőnek *fogamzásgátló* (kontraceptív) módszerekhez folyamodnia, ámde ilyenkor is erkölcsstelenek a magzatelhajtó (abortív) eljárások.
 - c) Az egészség helyreállítása vagy megőrzése céljából férjes asszonynak is szabad szednie érést akadályozó (anovulans) hormonkészítményeket. De súlyos bűnt követ el, ha terméketlenség előidézésére használja.
 - d) A művi (operatív) terméketlenítés is tilos szülésszabályozás céljára.
8. A tiszta szerelem a házasság előkészítője: segíti egymás jobb megismerését és a felelős párválasztást. Gyakran megtisztít és önzetlenségre nevel. De a szerelem oka lehet sok belső és külső bűnnek is; a kellő tartózkodást és a bűnalkalmak kerülését senki sem fogja megbánni.

25.

VESZÉLYEK ÉS ÁLDÁSOK

I. A nemi ösztönnel való visszaélés veszedelmei:

1. A *házasságon kívül* folytatott nemi viszony igen felelőtlen dolog, mind a bűntársak, mind az esetleg ebből származó gyermekek szempontjából:
 - a) Csökkenti a későbbi (vagy egyidejű) hitvesi szerelem értékét, és oka sok házasság szétbomlásának, a családtagok emberhez méltó életének kárára.
 - b) A nő többnyire képtelenné válik az erkölcsi talpraállásra, és gyakran lesz további férfiak csábítójává.
 - c) A házasságon kívüli gyermek többnyire szerető családi környezet nélkül nő fel, és társadalomellenessé lesz.
2. A *szabad szerelem* egyéb bűnök útját készíti elő: magzatölések, öngyilkosságok, pénzszerzés mindenáron.
3. A *gyermekáldás megakadályozása* bűntársakká teszi a házastársakat, akik pedig felelősek egymás lelkéért. Elősegíti elhidegülésüket, gyakran árt az egészségüknek is és a családi békének. Az első szerelem elmúltával a házastársak céltalannak láthatják együttélésüket és vigasztalannak öregkorukat, ha gyermekeket nem nevelnek.
4. A rendetlen nemi élet terjeszti az úgynevezett *nemi betegségeket*. Ezek nemcsak fertőznek, hanem végzetes következményekkel is járhatnak (terméketlenség, szív- ideg- és elmebajok); tönkreteszhetik az ártatlan utódokat is. Kikezeletlenül házasságra lépni súlyos bűn a hitves és a gyermekek ellen.
5. Az *önkielégítés* nemi betegséget nem okozhat, de szokássá válva eltékozolja az ember erőkészletét, gyengíti a szervezet ellenálló-képességét, és károsan befolyá-

solja a jellem alakulását. Az önkielégítés szeretet helyett önző élvezetvágygal kapcsolja össze a nemi ösztönt; ez utóbb a házasságban elidegeníti a nőt férjétől.

6. A felelőtlen élvezetvágy mindenféle terjesztése – például sajtóban, tréfálkozásban – a hit és erkölcs biztos aláásója, és nagy katasztrófák előidézője az egyén vagy a nemzet életében. Különösen felelősek, akik a reklámot vagy a művészetet telítik érzékiséggel (filmgyártás, szennyirodalom).

II. A tisztaság áldásai:

1. Fokozott munkaerő, nagyobb szellemi teljesítőképesség és benső biztonság. Jól tudják ezt a sportemberek.
2. Testben-lélemben egészséges gyermekek, boldog családi élet. Minden nászajándéknál többet ér az ifjú és a leány oltárig megőrzött érintetlensége.
3. A tiszta élet a *hit és jellem* legfőbb biztosítóéka. Lehetővé teszi, hogy állandóan a megszentelő kegyelem állapotában éljünk.
4. Az ifjúkor kísértéseiben elsajátított *önuralom* a zavartalan és büntelen házaselet legjobb előkészítője. A nemi ösztön féken tartására a házasságban is sokszorosán szükség van. Pázmány Péter szerint: „Szigorú szerzet a házasság.”

26.

A TISZTA ÉLET LEHETŐSÉGE ÉS ESZKÖZEI

I. Érdemes vállalni a kísértések elleni küzdelmet és a vele járó időnkénti nyugtalanságot.

De nem igaz, hogy a tiszta élet árt az egészségnek, sőt ellenkezőleg!

1. Nincs olyan betegség, amelyet a tiszta élet okozna. Ámde a felemás önmegtartóztatás (a gondolatban és vágyban kiélt, de a cselekvéstől visszatartott érzéki-ség) valóban vezethet lelki és idegzeti zavarokra. Tehát nem elfojtásra van szükség, hanem az érdeklődés más irányú lekötésére.
2. *Isten nem parancsol lehetetlent.* De az egész életen át való megtartóztatás nem az átlagembernek való. Megfelelő idegzeti és hormonális alkat mellett különleges rátermettséget kíván és alkalmas munkakör választását (tudományos kutató, apostolkodó, nevelő vagy betegápoló élet).

II. A tisztaság megőrzésének vagy visszaszerzésének eszközei:

1. Komoly, nem külsőséges *keresztény élet*: imádságos lelkület, szentségekhez járulás, jó könyvek olvasása. Különösen sokat jelent a ragaszkodás a megszentelő kegyelem állapotához és a Szent Szűz gyermeki tisztellete.
2. Az *önuralom* gyakorlása céltudatosan, lehetőleg már kisgyermekkortől fogva. Páratlan szolgálatot tesz gyermekének a szülő, ha idejekorán rászoktatja az apró önmegtagadások *önként* vállalására.
3. Életcél, amely *betölti lelkünket*: komoly készülés az élethivatásra, szabadidőnkben pedig nemes szórakozás. Nagy veszedelem a céltalan, henyélő élet. Átme-

- netileg a tiszta szerelem vagy a sport is lehet védőpáncél.
4. *Okos életmód* testünket edzeni és tisztán tartani, kerülni a túltáplálkozást, különösen a sok húsevést. Szeszitalokban kérlelhetetlenül mértéket kell tartani (szilveszterkor és locsolkodáskor is).
 5. Az *alkalmakat* jó kerülni, mert „aki kedveli a veszélyt, elvész benne” (Sir 3,27). A kísértéstől *azonnal*, határozottan el kell fordulni. Szent Ágoston szerint: „menekülésben a győzelem” („in fuga salus”).
 6. Társaságunkat jó megválogatni, vagy legalábbis okosan ellensúlyozni. Bűntanyákra legtöbbször nem a testi vágy viszi a férfit, hanem a „jó barátok” és az alkohol.
 7. A házastárs megválasztásakor idejében komolyan meg kell beszélni: „Elfogadunk annyi gyermeket, amennyit a Jóisten ad, vagy önmegtartóztatáson kívül más módszerrel nem szabályozzuk a születéseket.” Ha így előre megegyezni nem sikerül, még a jegyességet is fel kell bontani.
 8. Az érzékiség *orvossága* a keresztény házaselet. Javításra szorul az olyan gazdasági vagy társadalmi rend, amely akadályozza, hogy a fiatalok idejében családot alapíthassanak.

27.

A SZŰKEBB CSALÁDI KÖZÖSSÉG

I. A házastársak kötelességei:

1. *Szeretet* (=szolgálni egymás javát és boldogságát). Ha az asszony kereső munkára kényszerül, férje köteles részt vállalni az otthoni munkákból, így kívánja a nő joga az emberhez méltó, kulturált életre.
2. *Támogatás* (=együtműködés az élet minden feladatában és bajában). Férfi és nő mint emberi személy teljesen egyenrangú, de a család vezetése és eltartása rendes körülmények között a férfira tartozik.
3. *Felelősség* (=egymást az üdvösségre vezetni és egymás lelki veszedelmét elhárítani) – de nem féltékenységi jelenetek árán. Az udvarlás és a hódítás ne érjen véget a házasságkötéssel. Szalézi Szent Ferenc szerint: „Több legyen foghatunk egy csepp mézzel, mint egy hordó ecettel.”
4. *Hűség* (=bűn az áskálódás, a házasságtörés és az elválás). Ha együttélésükből kár származik, az egyházi bíróság engedélyével szétköltözhetnek, sőt fenyegető veszély vagy házasságtörés esetén bírói végzés nélkül is.

II. A szülők kötelességei:

1. *Testi gondozás* (ruházás, táplálás). A csecsemőt lehetőleg anyja tejével kell táplálni.
2. *Nevelés*: Vallásosságra Istennek, jellemre és műveltségre a gyermek személyének, szaktudásra és munkaszeretetre a társadalomnak, szeretetre és hálára a szülőknek maguknak.
3. *Gondoskodás* nemcsak a gyermek földi boldogulásáról (a pályaválasztás és a pályakezdés elősegítésével), hanem az örök üdvösségéről is. Ezért súlyos bűn hagyni,

hogy a gyermekek egy része más vallásban nevelkedjék.

III. A gyermekek kötelességei szüleik iránt:

1. *Tisztelet*: mert a család intézménye és a szülői hatalom Istentől ered.
2. *Engedelmesség*: nagykorúaknál a családi közös élet kérdéseiben, kiskorúaknál személyi kérdésekben is, kivéve a bűnt, továbbá a házastárs és a végleges életpálya megválasztását.
3. *Szeretet*: szüleinek boldogságát szolgálni, még akkor is, ha már öregek és vagyonukat ránk hagyták. Őket meg nem alázni, még ha kevésbé műveltek is.

IV. Testvérek és más családtagok kötelességei egymás iránt:

1. *Egymás javát szolgálni* (például megélhetésüket segíteni), de idegenek javának sérelme nélkül. Kerülni kell a bűnös protekciózást.
2. *A közös feladatokban együtt kell működni*: az öreg szülők, az elárvult rokonok gondozásában részt venni.
3. *Az együttérzést ébren tartani*. Nevezetes alkalmakkor összejönni, vagy legalább levelet váltani: egymás és a család ellen nem áskálódni.

A sokgyermekes család pótolhatatlan iskolája a társas élet erényeinek (az alkalmazkodásnak, a türelemnek, a segítőkészségnek), és ígérete a gyermekek jövőbeli boldog házasságának is. A nagy család már sok embert, sőt szentet nevelt. Sienai Szent Katalinnak huszonnégy testvére volt. János pápának tizenkettő, Richard Wagnernak tíz (ő volt a legkisebb), Nagy Szent Vazulnak nyolc, de közülük még hárman szentek, szüleikkel és nagyanyjukkal együtt.

28.

A MUNKAADÓ KÖTELESSÉGEI

I. Háztartási alkalmazottak iránt:

1. Megadni a szerető bánásmódot és a jó ellátást (otthont nyújtani).
2. Lelki gondoskodás: szentmisét és szentbeszédet hallgassanak, szentségekhez járuljanak, ne káromkodjanak, szabadidejüket jó társaságban töltsék.
3. Betegségükben ápolni: (ámde az orvost és a gyógyszereszt a beteg fizeti).
4. Igazságos bért idejében fizetni, és túlmunkát különdj nélkül nem kívánni.
5. Amíg a szerződés tart, jogos ok nélkül el nem bocsátani, vagy ha ugyanolyan jó állásba nem jut, a különdjöt fizetni.
6. Fizetni a törvényben előírt vagy a szerződésben vállalt társadalombiztosítási hozzájárulást.

II. Munkahelyi alkalmazottak iránt:

1. Távol tartani az egészségi ártalmakat (üzembiztonság).
2. Távol tartani a lelki ártalmakat: ünnepnapokat szabadon hagyni, megrontókat eltávolítani, férfi, női és ifjúmunkások kellő elkülönítéséről gondoskodni.
3. Ha bajba jutnak, segíteni rajtuk (inkább őket támogatni, mint idegen személyeket).
4. Igazságos bért idejében fizetni, tekintet nélkül arra, hogy a vállalat jól megy-e.
5. A szerződés lejárta után sem kizárni a munkából jogos ok nélkül („feketelistára tenni”).
6. Fizetni a törvényben előírt vagy a szerződésben vállalt társadalombiztosítási hozzájárulást.

29.

AZ IGAZSÁGOS MUNKABÉR

I. Az igazságos bérmegállapítás szempontjai:

1. Hogy a munkás és átlagos nagyságú családja emberhez méltóan élhessen, kulturális szükségleteit kielégíthesse, és valamit meg is takarítson. Ez az igazságos bér *alsó határa*. Legalább ennyi jár annak, aki komoly igénybevételt jelentő munkahelyen teljes munkaidőn át dolgozik, tekintet nélkül arra, hogy van-e családja vagy nincs. A szükséges keresőmunkában a családtagok is vegyenek részt! Javításra szorul azonban a gazdasági rend, ha ezt családanyai hivatásuk vagy neveletésük rovására kénytelenek tenni, például ha a nők komoly igénybevételt jelentő munkahelyen dolgoznak férjük csekély keresete miatt. – Kevesebb igénybevételt, munkaerőt kívánó munkahely lehetővé teheti egy magányos személy megélhetését, (illetve ha kevesebb *munkaidőt* kíván, lehetővé teszi, hogy a férjes nő ne szabadideje rovására végezze az otthoni munkákat)⁹.
2. Hogy a vállalat jövedelmezősége meg ne szűnjék. – Ez az igazságos bérezés *felső határa*. Ha a gazdasági rendszer elmaradottsága akadályozza az igazságos bérezést, vagy ha más vállalatok nyomása teszi lehetetlenné: akkor a viszonyokon kell javítani, nem pedig a munkásoktól lemondást kívánni.
3. Hogy a közjó veszélybe ne kerüljön. A helytelen bérmegállapítás okozhat munkanélküliséget vagy túl magas árszínvonalat.

⁹ Családanyák esetében olykor a részmunkaidős, illetve kisebb igénybevételt jelentő, otthon végezhető munka is megoldást jelenthet.

II. A bér munkaviszony nem kizsákmányolás, ha a munkás megkapja az igazságos bért. Ámde a felhalmozódó „értéktöbblet” felhasználása már bűn is lehet a szociális igazságosság ellen. (A felesleget ugyanis rászoruló embertársak javára kell fordítanunk).

1. A „szabadon” megkötött szerződés nem kötelező, ha a bér igazságtalan. – Ilyenkor, ha békés módszer nem segít – szabad *munkabeszüntetéssel* (=sztrájkjal) kényszeríteni a vállalatot kötelességének teljesítésére. Életfontosságú üzemszervek dolgozói helyett mások sztrájkolhatnak.
2. Az igazságos szerződés lejárta után szabad *tartózkodással* (=bojkottal) kiharcolni további javításokat. Mindez feltételezi a dolgozók érdekvédelmi *szerveződését* (=szakszervezetek). Ehhez a pápa tanítása szerint természet adta joga van a dolgozóknak.
3. A vállalkozó nem köteles munkásainak *nyereségrészesedést* fizetni, de a pápa kívánatosnak tartja, hogy a bér munkaviszony továbbfejlődjék a *szövetkezeti szerződés* irányában. Sőt, szükséges, hogy a nagy gazdasági hatalmat jelentő „kulcsiparok” *társadalmi tulajdonba* kerüljenek (XI. Piusz, *Quadragesimo anno*, 1931).

30.

A NEMZET ÉS AZ EGYHÁZ

I. A nemzet

1. Az emberiség szaporodtával a család már magában nem elegendő a közjó megvalósítására. A valóságos viszonyokból következik tehát a magasabb rendű közösség (=a törzs, majd a nemzet), és így Istentől ered a közösség működéséhez szükséges közhatalom is. A jogos államhatalom rendelkezései tehát bűn terhe alatt köteleznek. Sőt, a bitorolt államhatalomé is, ha a közjó úgy követeli. Isten nélkül a törvényeket csak az erőszak szentesítené, de lelkiismeretben kötelezővé nem tenné.
2. Amit a kisebb közösségek jól elláthatnak, azt a magasabb rendű ne vonja saját hatáskörébe (bürokrácia); mert a közhatalom feladata nem az, hogy kiküszöbölje a családokat, vagy az egyéb természet adta közösségeket (=a községeket és a szakmai önkormányzatokat), hanem hogy segítse, kiegészítse és a közjával összhangba hozza őket. Ez az úgynevezett *kisegítés elve*¹⁰, amely igen fontos igazsága a keresztény társadalmi erkölcstannak.
3. Mindenki oly mértékben *felelős* a közállapotokért, amennyire azokba belefolyhat. Ha tehát a lakosság szabad akaratnyilvánítással önmagát kormányozza (demokrácia), akkor bűn is lehet a szavazást elmulasztani vagy a szavazatokat méltatlan jelöltre adni. Ez a választójog erkölcstana.
4. A *hazaszeretet* nem szólamokat kíván, hanem egész nemzetünk közjavának tevékeny és áldozatos szolgálatát – de bűnös nemzeti önzés (*sovinizmus*) nélkül.

¹⁰ Szubszidiaritás.

Nemcsak minden embernek, hanem minden nemzetnek is joga van Istentől az emberhez méltó életre.

5. A *gyarmatosítás*: elmaradt népek és kiaknázatlan területek hasznosítása a haladottabb nemzetek részéről; csak akkor nem erkölcstelen:
 - a) Ha tiszteletben tartják a bennszülött főnökök *felségjogát*.
 - b) Ha nem sértik meg az ott lakók *tulajdonjogát*.
 - c) Ha nem hátráltatják a gyarmat művelődését és gazdasági *fejlődését*.
6. Mindmáig még vita tárgya, hogyan valósítsuk meg Isten akaratát a nemzetek fölötti világtársaságról és a vele járó *nemzetközi közhatalomtól*, ami az államok „szuverenitását” korlátozza. A létviszonyok ebbe az irányba mutatnak, mert van nemzetközi közjó: küzdelem a járványok és az éhínségek ellen, a műszaki fejlődés és a műveltség terjesztése, az atomenergia békés hasznosítása és a háború elkerülése.

II. Az Anyaszentegyház

1. A Katolikus Egyház léte és hatalma nem a természetes létviszonyokon alapszik, hanem *Krisztus Urunk rendeléséből* van. Ő adott meghatalmazást *hármasszéke* számára. Ő adta neki:
 - a) A *tanítás* hatalmát: „Menjetek, tegyetek tanítványommá minden népet!” (Mt 28,19).
 - b) A papi működés hatalmát: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!” (Lk 22,19) és „akinek megbocsátjátok bűneit, bocsánatot nyer” (Jn 20,23).
 - c) A törvényhozó és kormányzó hatalmat: „Amit megkötök a földön, meg lesz kötve a mennyben is” (Mt 18,18).

E dolgokban az Egyház nincs alávetve a földi hatalmaknak (szuverén).

2. Az Anyaszentegyház alkotmánya *nem demokratikus*: a hármass hatalmat csak az apostolok kapták, és utódaira szállt át. Jézus nem mondta a nyájnak: Legeltesétek pásztoraikat!¹¹

A főhatalmat megkapta *Szent Péter* is, az *apostoltestület* is. Ezért van az Egyházban „egyszemélyi kormányzat” (=pápai primátus) és egyúttal „testületi felelőség is” (püspöki kollegialitás) – természetesen egyetértésben a pápával.

3. Minden megkeresztelt ember *köteles*:

a) Megtartani az Anyaszentegyház törvényeit (például ünnepnapok, bűnti fegyelem, házassági törvények, évenkénti gyónás-áldozás, stb.).

b) Anyagiakkal segíteni az Egyház munkáját (nálunk templomi adományok és egyházközségi adózás formájában).

c) Tehetsége szerint *közreműködni* az Egyház hármass tevékenységében. Erre kötelezi őket a testvéri szeretet és a bérnyújtás felavatás. Ha a hármass munkát a papság végzi, lelkipásztorkodás a neve, ha viszont a hívek együttműködnek velük, ezt már a korábbi időkben is *Katolikus Akció* néven ismerték.

11 Az 1983-as Egyházi Törvénykönyv a II. vatikáni zsinat nyomán (*Lumen Gentium* 21b) kijelenti: „129. kán. – 1. §. A kormányzati hatalomra, mely az egyházban isteni rendelés folytán van jelen, s amelyet joghatósági hatalomnak is neveznek, a jog előírásainak megfelelően azok képesek, akik felszentelésben részesültek. 2. §. E hatalom gyakorlásában a világi Krisztus-hívók a jog előírásai szerint közreműködhetnek.”

31.

A BECSÜLET ERKÖLCSTANA

I. A becsület létviszonyai:

1. A becsület két elemből áll: egyéni *tiszteletreméltóságból* (bennünk) és társadalmi *jó hírből* (másokban rólunk).
2. A becsület *nagy érték*: elősegíti érvényesülésünket, és visszatart a ballépésektől.
3. A becsület *nem a legfőbb jó*: fontosabb, hogy kitartunk Isten törvényei és lelkiismeretünk tisztasága mellett, mint hogy mások becsülését bűn árán hajhásszuk („háryánoskodás”). Az ilyesmi úgyis kétes értékű, és „elozlik, mint a buborék”.

II. Kötelességünk a becsület terén:

1. Magunknak annyi becsületet szerezni, amennyire szükségünk van jövőnk és családjunk érdekében.
2. Vigyáznunk kell *mások becsületére* is.
 - a) Őket *komolyan venni*.
 - b) Velük *udvariasan* bánni.
 - c) Róluk *tisztelettel* beszélni.

III. Bűnök a becsület ellen:

1. Belső bűnök: az alaptalan *gyanúsítás* és a vakmerő *megítélés*. De nem bűn a helyes óvatosság ismeretlen személyek irányában.
2. Külső bűnök:
 - a) *Rágalmazás* (=bűnt ráfogni vagy nagyítani).
 - b) *Gyalázkodás* (=becsmérlő szó vagy tett) – Idetartozik a pofon is.
 - c) *Megszólás* (=rejtett bűnök kibeszélése komoly ok nélkül). Ez igazmondás ugyan, mégis bűn, mert amíg a rossz nem köztudomású, addig a jó hír nem veszett el.

IV. Jóvátétel: Itt sem elég a bűnbánat. A helyreigazítás azok előtt történjék, akikben a megbecsülés megingott.

- a) A rágalmat *vissza kell vonni*.
- b) A gyalázkodásért sajnálkozást kell kifejezni és bocsánatot kell kérni.
- c) Ámde a megszólást nem lehet cáfolni, legfeljebb *el-
lensúlyozni* egyéb nyilatkozatokkal.

32.

A BIZALOM ERKÖLCSTANA

A kölcsönös bizalom nagy érték: az emberhez méltó *társas élet feltétele*. A kölcsönös bizalom *három pillére*: az igazlelkűség, a titoktartás és a hűség.

I. Az igazlelkűség (=meggyőződésünk szerint beszélni és viselkedni). – Bűnök ellene:

1. *Hazugság* (szavakkal) – Halálos bűn, ha súlyos kárt okoz.
2. *Képmutatás* (ugyanaz, de viselkedéssel).
3. *Hízélgés* (=másra érdeemet hazudni).

Nem hazugság a *hivatali titkot* illetéktelenek elől eltagadnunk (mondani, hogy nem tudom).

Nem bűn *komoly okból* olyan kifejezést használni, amely *magában véve igaz*, de megteveszti a jogosulatlan kérdezőt.

II. Titoktartás:

1. *Természetes titok* minden olyan ismeret, melynek nyilvánosságra jövele kárt okozhat, de van *ránk bízott titok* is, amelynek megtartását elvállaltuk. Nem kötelező titkot tartani, ha az érdekelt *ésszerűen* nem tiltakozhatnék, mert olyan nagy érték forog veszélyben. Ámde a gyónási titok mindig köt, mert a lelkek javánál nincsen fontosabb.
2. Bűnök a titoktartás ellen:
 - a) *Fürkészn*i (leskelődés, levéltitok).
 - b) *Besúgn*i másnak azt, hogy róla ki és mit mondott bizalmasan.
 - c) *Kibeszéln*i (=fecsegés).

d) *Elárulni* (=ellenségnek, pénzért vagy más előnyökért).

e) *Zsarolni* (=titok nyilvánosságra hozatalával fenyegetőzni).

III. Hűség: az ígéret megtartása akkor is, ha már megbántuk, vagy nehéznek találjuk. – Bűnök ellene:

1. *Szószegés*, hacsak nem bűnös dolog, amit valaki megígért.

2. *Hűtlenség*: a hozzátartozók cserbenhagyása, vagy áskálódás ellenük.

Aki mással társas viszonyba lép, burkoltan máris jóindulatot ígér (Például barátok, örökbefogadottak, alkalmazottak, hivatalnokok, állampolgárok).

33.

LELKÜNK LEGFŐBB JAVA: ISTEN KEGYELME

I. Örök boldogságunk feltétele, hogy a megszentelő kegyelemben haljunk meg. A kegyelem állapotában életünk folyamán minden jó cselekedetünk örök érdemszerzés (akár imádság, akár önmegtagadás, akár szeretetszolgálat). Sőt, felajánlható *mások javára* is (például Szent Margit engesztelő élete).

II. Saját lelkünk érdekében kötelességünk:

1. Ismerni a kegyelem megszerzésének helyes módját (a jó szentgyónás, illetve a tökéletes bánat felindítása).
2. Időnként *szentségekhez* kell járulni. (Egy éven át elmulasztani halálos bűn.)
3. A kegyelem állapotát *megőrizni*, vagy mielőbb visszaszerezni.

A segítő kegyelmet semmivel nem lehet kiérdemelni. De buzgó *imádsággal* kérhetjük Istentől; akadályait *önmegtagadással* leküzdhetjük magunkban; és kereshetjük *jó alkalmait* (templomba járás, jó könyvek olvasása, értékes barátkozás, a szép természet vagy a tiszta művészet élvezése).

III. Kötelességünk másokban is ápolni a kegyelmet:

1. Példával, tanáccsal, paranccsal *elejét venni* más bűnnek.
2. A bűnöst okosan *meg kell intenünk*, ha remélhető, hogy lesz is fogantja – sőt, fel is kell jelentenünk, ha másképp meg nem akadályozhatjuk a lelkek vagy a közösség kárát. Aki jóhiszeműleg tesz tilos dolgot, azt csak akkor kell figyelmeztetnünk, ha azzal magának vagy másoknak árt.

3. Kerülnünk kell a *megbotránkoztatást* (=kevésbé helyes szó vagy tett, ha mások lelki kárára vezet). Gyermeki lelkek megbotránkoztatását *nagyon kerüljük* („malomkő” – Mt 18,6)! Ámde a *farizeusi botránkozást* semmibe vehetjük (számukra az is bűnalkalom, ha jót teszünk, például káromkodnak, ha templomba megyünk).
4. Részt kell vennünk a hit terjesztésében: a minimumot megtesszük, ha imádkozunk és adakozunk, amikor az Egyház felszólít rá. (Vízkeresztkor és az októberi missziós vasárnapon.)

34.

SZAKKÉPZETTSÉG ÉS MŰVELTSÉG

I. Mindenki valamely szakmában szolgálja Istent, saját megélhetését és a társadalom javát. – Ezért kell:

1. *Életpályát választani:* kedvünk, képességeink és körülményeink figyelembevételével (imádság, lelkiismeret-vizsgálat és tanácskérés után). A szülők ezt elősegíthetik, de véglegesen megszabni nincs joguk.
2. Kellő szakképzettséget szerezni, mert halálos bűn működést kezdeni oly tudatlansággal, mely súlyos károkat okozhat. (A képzetlen ügyvédek, orvosok, mérnökök, stb. felelőssége.)
3. Pályánkon becsülettel dolgozni, mert az halad az üdösség útján, aki állapotbeli kötelességeit teljesíti.

II. A legnagyobb szaktudás sem elegendő műveltség nélkül, mert az ember nemcsak a társadalomé, hanem saját személyes rendeltetése van (hogy a földön minél értékesebb életet éljen és kiérdemelje vele az örök boldogságot).

1. A műveltség elemei:
 - a) Tájékozottság a *tudományokban*.
 - b) Tájékozottság a *világban*.
 - c) Tájékozottság a *művészetekben*.
 - d) Erkölcsi kultúra (önuralom, felelősségtudat, szolgálatkészség).
 - e) Vallási alpműveltség.
2. A műveltség *megszerzése:*
 - a) Önművelés, olvasás, tanulás, elmélkedés.
 - b) Tapasztalatgyűjtés, de nem bűn árán.
 - c) Erkölcsi önnevelés.

3. A műveltség veszedelmei:

- a) A kapkodás (=a tervszerűség hiánya).
- b) A lustaság (=az erőfeszítés hiánya).
- c) Állandó társasági vagy *hajszolt életmód* (a magány hiánya).

35.

A SZENT IDŐK ÉS A BŰNBÁNATI FEGYELEM

I. Jézus azt kívánja, hogy híveinek egész élete bűnbánattartás legyen. Ennek megfelelően parancsolja az Egyház:

1. Hogy évenként legalább egyszer a bűnbánat szentségéhez járuljunk. Az évi szentgyónás nincs időhöz kötve, de egy szentáldozás húsvét táján legyen (hamvazószerdától pünkösd utáni vasárnapig). Aki húsvét táján nem áldozott, köteles pótolni mulasztását az év folyamán.
2. Hogy a nagyböjtöt kiemelt *bűnbánati időszaknak* tekintsük (hamvazószerdától nagyszombat estig). Ilyenkor ne rendezzünk táncmulatságot vagy zajos lakodalmasokat. Részt venni nem bűn, sőt táncolni sem, csak katolikus emberhez nem méltó. Sőt, baráti körben táncolni nem is megy mulatság számba.
3. Hogy tartsuk meg a parancsolt *bűnbánati napokat* a vezeklés gyakorlására. Ezek:
 - a) Tartózkodás a húseledelektől hamvazószerdán és az év minden péntekén.
 - b) Böjtölés, vagyis napjában egyszeri étkezés hamvazószerdán és nagypénteken. – E böjti napokon szabad még két ízben valamicskét enni. (Legfeljebb felét a szokásosnak).

Régebben az Egyház sokkal szigorúbban böjtölt, és ennek a közelmúltig, sőt részben máig nyoma van a liturgia szövegeiben.

– Húsvéti előkészületünk negyven napon át; sőt a keleti szertartású katolikusok négy nagyböjtöt tartottak évente.

- Hetenként három nap (szerda, péntek, szombat) mind a négy évszakban egyszeri „kántorböjtök”. Ilyenkor voltak a papszentelések.
- A nagyobb ünnepeket megelőző napon mintegy virrasztásképpen „vigílaböjtöt” tartottak.

II. Megjegyzések a bűnbánati fegyelemhez:

1. A hívek önhatalmúlag más jó cselekedetekkel *helyettesíthetik* a böjtöt és a hústilalmat, de csak a nagyböjti időn kívül.¹² Hústilalom kötelező 14. évünk betöltésétől halálunkig; böjtölés kötelező a 18. év betöltésétől a 60. év megkezdéséig.
2. Halak, hüllők és alsóbbrendű állatok evése nem szegi meg a hústilalmat (csiga, sáska, béka, rák, stb.). Húsfélének számít viszont még a szalonna, a vér és a velő is, de a húslé és a húsleves már nem. Ital nem szegi meg a böjtöt (tea, sör stb.), sőt ilyenkor szabad egy kis kenyeret is enni, nehogy az ital megártson.
3. Aki a böjtöt vagy a hústilalmat semmibe veszi hosszabb időn át, vagy hamvazószerdán, illetve nagypénteken megszegi, súlyosan vétkezik. A bűnbánati fegyelem megsértése egy-egy esetben csak bocsánatos bűn.

Mindent Isten nagyobb dicsőségére.

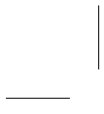
¹² Az 1983-as Egyházi Törvénykönyv 1251. és 1253. kánonjának megfelelően a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia rendelkezése szerint „böjt és hústilalom (=szigorú böjt) van hamvazószerdán és nagypénteken; hústilalom csupán a nagyböjti péntekeken kötelező; az év többi péntekjén vagy a hústól való tartózkodással vagy az irgalmas szeretet, illetve a jámbor áhítat valamely gyakorlatával kell a bűnbánati napot megtartani. A főünnepeken a bűnbánati nap megtartása nem kötelező. Ezenkívül a Püspöki Konferencia általános felmentést adhat a pénteki hústilalom alól a legnagyobb világi ünnepekre nézve is.”

NÉHÁNY ÚJABB TANÍTÓHIVATALI DOKUMENTUM AZ ERKÖLCSI KÉRDÉSEKRŐL

Szentszéki dokumentumok

- A Katolikus Egyház Katekizmusának Kompendiuma, Szent István Társulat, Budapest, 2006.
- II. János Pál pápa megnyilatkozásai, I–III, Szent István Társulat, Budapest, 2005.
- A Tömegkommunikáció Pápai Tanácsa, Etika és Internet, Budapest, 2002.
- Hittani Kongregáció, *Donum vitae*. Instructio a kezdődő emberi élet tiszteletéről és az utódnemzés méltóságáról, 1987. február 22.
- Hittani Kongregáció, Közlemény, Katolikusok részvétele és magatartása a politikai életben, 2002. november 24.
- A Család Pápai Tanácsa, A gyóntató atyák vádemékuma a házassági erkölcs néhány kérdésében, Szent István Társulat, Budapest, 1997.
- A Család Pápai Tanácsa, Az emberi szexualitás jelentése és jelentősége. Segítő útmutatás a családban való neveléshez, Szent István Társulat, Budapest, 1999.
- A Katolikus Nevelési Kongregáció nyilatkozata, Irányelvek az egyház társadalmi tanításának tanulmányozásához és oktatásához a papképzésben, Szent István Társulat, Budapest, 1989.
- Amit Isten egybekötött. Pápai megnyilatkozások a katolikus házasságról, Szent István Társulat, Budapest, 1986.
- Az Egyház társadalmi tanítása, Dokumentumok, Szerk. Tomka M. – Goják J., Szent István Társulat, é.n.

A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia dokumentumai
Szociális körlevél: Igazságosabb és testvériesebb világot, Budapest, 1996.
A boldogabb családokért, Budapest, 1999.
Az élet kultúrájáért. Körlevél a bioetika néhány kérdéséről, Budapest, 2003.

Új Ember Kiadó, Budapest, 2007

Felelős kiadó: *Papp Tamás*

Műszaki szerkesztő: *Máté István*

A borító *Villám Péter* munkája.

ISBN 978-963-9674-25-7

Nyomdai munkák:

KAPITÁLIS Kft., Debrecen

Ügyvezető: *Kapusi József*